

ZIVAHNA SEJA republiškega odbora ZZB NOV Slovenije

GLAVNI UREDNIK
FRANCE SUŠTERŠIČ
ODGOVORNI UREDNIK
ČRTOMIR SINKOVEC

Leto V
St. 3
24. I. 1967

GLASILO ZVEZE ZDRUŽENJ BORCEV NOV SLOVENIJE

Na seji republiškega odbora ZZB NOV Slovenije, ki je pod vodstvom Franca Leskoška-Luke bila 20. januarja, so razpravljali o obsežnem gradivu, priloženem dnevnemu redu. V tem gradivu je bilo poročilo o delu republiškega odbora ZZB NOV Slovenije v letu 1966, ki zajema poročila socialno-zdravstvene komisije, komisije za razvijanje tradicij NOB, mednarodno in zamejsko sodelovanje, komisije za prošnje in pritožbe, upravnega odbora stanovanjskega sklada, komisije za rezervne oficirje in podoficirje, komisije za vojaške vojne invalide, komisije za bivše zapornike, internirance in deportirance ter komisije za bivše vojne ujetnike. Vse te komisije so predložile tudi svoje programe za delo v letu 1967.

Člani republiškega odbora so se najprej pogovorili o nalogah v zvezi z volitvami v predstavniške organe družbeno-političnih skupnosti. Pri tem so sprejeli tole stališče:

Volitve polovice občinskih odbornikov in polovice ljudskih poslancev bo v letu 1967 dogodek, mimo katerega ZZB NOV ne more in ne sme iti molče. Kakor vsem družbeno-političnim organizacijam, tako nalagajo volitve tudi ZZB zelo odgovorne naloge. Zaradi velikega vpliva naše organizacije in njenih članov na javno mnenje je izredno važno, kakšna stališča bodo zavzemale organizacije ZZB in posamezni njeni člani do priprave na volitve. Zaradi tega bo RO ZZB aktivno sodeloval v pripravi na volitve in spremljal dogajanja v občinskih odborih ZZB v tej zvezi. Sodeloval bo s SZDL, kot nosilko teh priprave, stalno bo spremljal dogajanja v tej zvezi na terenu in v vrstah borcev. Sodeloval bo z vsemi političnimi in samoupravnimi organi pri izvajanju gospodarske reforme in krepitevi njenih uspehov.

Po krajši razpravi o delu republiškega odbora ZZB NOV Slovenije v letu 1966 in o programu za leto 1967, je odbor obe poročili sprejel soglasno. Pri tem pa ne gre prezreti izvajanja enega od odbornikov, ki je opozoril na zakonsko določilo, da se pri dodeljevanju invalidskega dodatka upošteva letos davčno osnovo iz leta 1966. Ker je ta mnogo večja kot v letu 1964, katero so do sedaj upoštevali, obstaja nevarnost, da samo v primorskih občinah izgubi letos invalidski dodatek nad 300 družinskih invalidov. V vsej Sloveniji pa bo predvidoma s temi predpisi prizadetih nad 100 — zvečne družinskih invalidov.

V razpravi je beseda stekla tudi o priznavalninah in o reviziji pokojnin. Precej težav povzroča to, da so priznavalnine v raznih občinah različne, pri reviziji pokojnin pa, tako so naglašali na seji, ni enotnega postopka.

Razpravljali so tudi o ugotovitvah komisije vojaških vojnih invalidov pri ZZB NOV. Po živahni izmenjavi mnenj so odobrili zahteve, ki jih priobčujemo na drugem mestu. Sklenili pa so, da je te zahteve treba poslati zveznemu odboru ZZB NOV, zvezni skupščini, zveznemu izvršnemu svetu, izvršnemu svetu SR Slovenije ter republiški sekretariatu za zdravstvo in socialno varstvo SR Slovenije. Republiški skup-

Iz informacije, ki jo je republiški odboru ZZB NOV poslala komisija za pokojninsko dobo pri IS SR Slovenije, so pristojni zvedeli za namero ukinitve občinskih komisij in senatov republiške komisije za pokojninsko (posebno) dobo. V tem primeru naj bi vse posle prevzeli zavodi za socialno zavarovanje. Po krajši razpravi o tej zadevi, v kateri je prišlo do izraza predvsem mnenje, da je treba zadržati kolektivno urejanje posebne dobe, je odbor sklenil podpreti stališče, naj občinske komisije in republiška komisija za pokojninsko dobo obstajajo vse dotlej, da rešijo vse vložene zadeve.

V. M.

Zahteve ZZB NOV Slovenije v zvezi z zdravstvenim varstvom VVI

Na seji komisije vojaških vojnih invalidov pri republiškem odboru ZZB NOV Slovenije, dne 18. I. 1967, ki ji je prisostvoval tudi podpredsednik republiškega odbora Franc Kresc-Čoban, je bilo slišati mnogo ogorčenih besed v zvezi s predvidenimi spremembami v zdravstvenem varstvu vojaških vojnih invalidov. Prisotni člani so ostro obsodili namero po ukinitvi tistih pravic, ki so jih v zdravstvenem varstvu vojaški vojni invalidi uživali že vsa povojna leta. V tej zvezi so opozorili na slabo socialno stanje nekaterih vojaških vojnih invalidov in na razburjenje, ki v zvezi z nameravano ukinitvijo pravic prihaja v zadnjem času do izraza na skupščinah združenj VVI. Zahtevali so tudi točno pojasnilo, kdo je pristal na tako postopanje z vojaškimi vojnimi invalidi.

Iz izredno živahne, obsežne in ogorčene razprave so na seji izoblikovali te ugotovitve komisije:

V členu 50 zakona o vojaških vojnih invalidih je rečeno: »Vojaški vojni invalidi imajo pravico do zdravstvenega varstva ves čas, dokler jim je to varstvo potrebno, ne glede na to, ali jim je potrebno v zvezi z vojno invalidnostjo ali pa neodvisno od nje.«

»Z zdravstvenim varstvom po tem zakonu so zagotovljene vojaškim vojnimi invalidom vse njegove oblike, ki jih določa temeljni zakon o zdravstvenem zavarovanju, kot tudi zdravilne s popolno oskrbo v naravnih zdraviliščih.«

V členu 53 istega zakona pa je določeno: »Uživalci zdravstvenega varstva po tem zakonu prispevajo k stroškom za zdravila in za cepljenje, in sicer v tistih primerih in tolikšne zneske, kot to določajo predpisi o zdravstvenem zavarovanju.«

Ugotoviti moramo, da so vojaški vojni invalidi po zakonu o vojaških vojnih invalidih, v zdravstvenem varstvu, ki je (bilo?) brezplačno, izenačeni z zavarovanci po temeljnem zakonu o zdravstvenem zavarovanju. Ortopedski pripomočki in zdraviljenje v naravnih zdraviliščih pa se za vojaške vojne invalide plačuje iz zveznih proračunskih sredstev. Zato ves čas po vojni skladi socialnega zavarovanja niso bili nikoli obremenjeni za take izdatke za vojaške vojne invalide. To velja tudi za vse tiste zavarovance — vojaške vojne invalide, ki imajo pravico do obeh vrst zdravstvenega varstva, toda dejansko so zavarovanci — vojaški vojni invalidi dobivali in dobivajo ortopedske pripomočke in zdraviljenje v naravnih zdraviliščih iz sredstev, določenih z zakonom o vojaških vojnih invalidih. Prav zato niso s tem obremenjevali skladov socialnega zavarovanja.

Vojaški vojni invalidi so do sedaj imeli brezplačno zdravstveno varstvo, tako po zakonu o vojaških vojnih invalidih, kot po temeljnem zakonu o zdravstvenem zavarovanju, seveda če so bili zavarovanci — vojaški vojni invalidi. Brezplačno zdravstveno varstvo so imeli vojaški vojni invalidi tudi v stari Jugoslaviji in ga imajo tudi v drugih deželah Evrope. Z leti — mineva že 22. leto po zmagi socialistične revolucije — se je zdravstveno stanje vojaških vojnih invalidov poslabšalo in se še poslabšuje, kar je tudi povsem razumljivo. Potrebujemo namreč več zdravniške nege in raznih zdravstvenih pripomočkov kot drugi zavarovanci, zlasti še, ker gre za veliko takih, ki nosijo proteze. Zato bi bili vojaški vojni invalidi na slabšem kot drugi zavarovanci.

Organizacija vojaških vojnih invalidov je že tedaj imela pomisleke proti temu, da so vojaške vojne invalide obremenili s stroški pri nakupu zdravil in za cepljenje, kot je to določeno v 53. členu zakona o vojaških vojnih invalidih. Toda danes, ko gre za bistvene spremembe, gre za uvajanje prispevka zavarovanih oseb, in s tem tudi voja-

ških vojnih invalidov, s stroški za nekatere zdravstvene storitve, pa se s to obremenitvijo ne strinjamo. Zato smatramo, da se enostavno ne sme predpisati določenega prispevka, kadar gre za zdraviljenje ali zdravniške preglede vojaških vojnih invalidov, kot je to po temeljnem zakonu o zdravstvenem zavarovanju predvideno za druge zavarovance.

Vojaški vojni invalidi imajo namreč zdravstveno varstvo zagotovljeno z zakonom o vojaških vojnih invalidih, a tisti, ki so zaposleni ali upokojeanci, tudi s temeljnim zakonom o zdravstvenem zavarovanju. Leta 1960 so v temeljni zakon o zdravstvenem zavarovanju vnesli določilo, da se zavarovancem — vojaškim vojnimi invalidom za čas bolezni, bodisi da gre za zdravljenje na domu ali v stacionarnem zdravstvenem zavodu, izplačuje nadomestilo osebnega dohodka v 100-odstotni osnovi. Razlika med nadomestilom osebnih dohodkov v višini 100-odstotne osnove za vojaške vojne invalide, nosilce Partizanske spomenice 1941, narodne heroje itd. in znižanim nadomestilom osebnega dohodka za vse druge zavarovance, se po posebni pogodbi krije iz zveznih proračunskih sredstev. D

takrat pa se je večina zaposlenih in upokojenih vojaških vojnih invalidov posluževala

(Nadaljevanje na 3. strani)

V Ljubljani so nedavno osnovali republiški koordinacijski odbor za pomoč vietnamskemu ljudstvu

POZIV REPUBLIŠKEGA KOORDINACIJSKEGA ODBORA za pomoč vietnamskemu ljudstvu

Že dve desetletji se vietnamsko ljudstvo bori za svojo svobodo in neodvisnost, za osnovno pravico, da samo odloča o svojem življenju. Nevarno razširjanje ameriške agresije, vse bolj brutalni postopki proti prebivalstvu, ki preraščajo v vojno za iztrebljanje naroda, terja mobilizacijo vseh miro-ljubnih sil, da odločno zahtevajo, naj se ustavi agresija, umaknejo intervencijske sile in prenehajo vse oblike zunanjega vmešavanja. To je prvi pogoj za mirno in demokratično rešitev v skladu z zakonitimi pravicami vietnamskega ljudstva in v interesu miru na svetu.

Jugoslavija se je v celotnem preteklem obdobju dosledno zavzemala za pravico vietnamskega ljudstva, da v polni svobodi samo odloča o svoji usodi in je vsestransko podpirala njegov osvobodilni boj. Zato je odločno obsodila ameriško oboroženo agresivno intervencijo proti narodu Južnega Vietnama in razširitev napada na Demokratično republiko Vietnam.

Da bi na še bolj organiziran in usklajen način ob polni udeležbi naših občanov še intenzivneje podprli pravični boj in olajšali trpljenje svobodoljubnega vietnamskega naroda, se je v Sloveniji osnoval koordinacijski odbor za pomoč vietnamskemu ljudstvu z nalogo, da pospeši zbiranje zdravil, krvne plazme, denarnih prispevkov in

druge pomoči in da tudi s to dejavnostjo nudi vietnamskemu osvobodilnemu gibanju polno moralno in politično podporo.

To ni samo naša dolžnost zaradi solidarnosti z osvobodilnim bojem, naše solidarnosti za občuteno trpljenje vietnamskega ljudstva, pač pa tudi odločna obsodba imperialistične agresije, obsodba morije neoboroženega ljudstva, žena in otrok. Koordinacijski odbor, ki ga sestavljajo predstavniki političnih in družbenih organizacij naše republike, si bo prizadeval, da bo slovensko ljudstvo, ki iz svojih lastnih izkušenj pozna grozote vojne in okupacije, vsestransko pomagalo vietnamskemu narodu v njegovem pravičnem boju.

Akcija solidarnosti naj vključi vsakega za vse, naj bo trajna in kljubujoča, kot so uporni

vietnamski borci v boju za osnovne pravice vietnamskega naroda, ki jih ameriška agresija ni in ne bo zlomila. Naša akcija solidarnosti bo še večja obsodba zločinškega nasilja, ki ga objestni mogočnej izvajajo nad vietnamskim ljudstvom in ogrožajo njegov obstoj, s tem pa tudi mirno življenje slehernega naroda.

Koordinacijski odbor poziva vse slovensko prebivalstvo, da se vključi v posebne krvodajalske akcije, da zbira denarna sredstva in zdravila. Odbor poziva tudi vse delovne organizacije, da vsestransko podprejo zbiralno akcijo. Naša politična, moralna in materialna pomoč naj izraža trajen vseljudski prezir osvajačnim težnjam militaristov, ki gazijo osnovne pravice narodov in ogrožajo mir na svetu.

Republiški odbor za pomoč vietnamskemu ljudstvu, predsednik odbora:

Franca Leskošek-Luka

Koordinacijski odbor sestavljajo predstavniki:

Zveze združenj borcev NOV Slovenije
Socialistične zveze delovnega ljudstva Slovenije
Zveze komunistov Slovenije
Zveze sindikatov Jugoslavije — republiški svet za Slovenijo
Konferenca za družbeno aktivnost žensk Slovenije
Zveze študentov Jugoslavije — Univerzitetni odbor

Zveze mladine Slovenije
Rdečega križa Slovenije
Jugoslovanskega društva za mednarodno pravo — sekcija SR Slovenije
Društva za združene narode
Društva slovenskih književnikov
Mladinskih klubov OZN
Društva novinarjev Slovenije
Jugoslovanske lige za mir

Besede in dejanja

Gre pač za konkurenco

Zvedeli smo, da so zagrebški mlekarne na italijanskem trgu kar za polovico pocenile sir parmezan. Prej so ga izvažale po 625 lir za kilogram, čez noč pa so ga ponudile italijanskemu kupcu po 350 lir. Mar je zagrebški mlekar nam uspelo tako zelo znižati proizvodne in druge stroške, da so lahko ponudile svoje blago po taki ceni? Nikakor ne! Če bi lahko proizvodnjo sira parmezana tako v kratkem pocenili, bi cena parmezana tudi na domačem trgu občutno padla, pa ni.

Za nič drugega torej ne gre, kot za nelojalno konkurenco med našimi podjetji na tujem trgu. Nelojalna konkurenca pa ne sodi nikamor drugam kot pred časno razsodišče zvezne gospodarske zbornice. Delavska enotnost — 14. I. 1967

Pek je postal knjižničar

Po dolgoletnem delu je moral načelnik za prosveto iz Višegrada zapustiti svoje mesto v ukrajinski občini. Kot prosvetni delavec se je potegoval za mesto knjižničarja. Toda naletel je na natečajno revizijo, ki je priumogla, da je razpisano mesto dobil njegov protikandidat — po poklicu pek. Borba — 15. I. 1967

Množično študijsko potovanje

Iz gostinskega podjetja »Sved Stefa« je odšlo na študijsko potovanje po zahodnoevropskih deželah 38 gostinskih delavcev. Izmed vseh uslužbenec je eden ni šel, toda prinesel je opravičilo — bil je bolan. Delo — 14. I. 1967

Ali sploh vemo?

All npr. sploh vemo, s kakšnimi stroški se pravzaprav naše gospodarstvo, naša podjetja vključujejo v to »mednarodno delitev dela« in s kakšnimi stroški prihajajo na trg sorodna inozemska podjetja, naši konkurenti? Imamo precej tudi takih tovarn, ki so vsaj na evropski ravni produktivnosti, če je celo ne presegajo — kljub temu pa so osebni dohodki njihovih delavcev do 4-krat nižji kot so plače delavcev prav takih tovarn v neki razviti evropski državi, pri vsem tem pa ostajajo tem našim tovarnam še vedno zelo pila sredstva za modernizacijo in razširjeno reprodukcijo. Gospodarski vestnik — 13. I. 1967

Skupni imenovalce

Skupni imenovalce vseh sklepov in narišev VI. seje centralnega komiteja ZKJ je odločnost, da se bo Zveza komunistov v vsakdanji dejavnosti še dosledneje predvsem in edino ravnala po interesih in zahtevah delavskega razreda. Se več, program dela CK je dopolnjen s predlogom, da bi na prihodnjih seji protičili položajni vplivi, ki ga ima delavski razred na politiko ZKJ. Komunist — 13. I. 1967

Vagoni-skladišča

Zaradi splošnega načina plačevanja carine je te dni na več železniških postajah bilo nekaj sto tovornih vagonov spremenjenih v skladišča. Samo v Beogradu in Subotici je bilo včeraj na stranskih tirih približno sto vagonov z blagom, uvoženim iz tujine. Nekaj dni prej je v Zemunu 190 vagonov čakalo več ur na iztovarjanje. Velike količine uvoženega blaga stoje v skladiščih. Borba — 14. I. 1967

Velik korak naprej

Glede na pričakovanja, da bo rezultat neblagovnega deviznega dotoka, posebno še od turizma, veliko boljši kot leta 1965, si lahko obetamo, da celotna letoka plačilna bilanca za I. 1966 ne bo neugodna. Po dosedanjih predvidevanjih naj bi deficit znašal okoli 50 milijonov dolarjev ob celotnem prometu s inozemstvom, katerega vrednost je okoli 3 milijarde 500 milijonov dolarjev. Če to primerjamo z deficitom, ki je pred tremi leti znašal še okoli 250 milijonov dolarjev, in to ob skoro za milijardo dolarjev manjši vrednosti celotnega prometa, potem vidimo, da je bil v zadnjih letih storjen velik korak naprej. Delo — 13. I. 1967

Stanovanjsko naselje brez ceste

Minilo je že več kot dva meseca, odkar so končane zgradbe v novem subotičkem naselju »Nikola Tesla«. Čeprav gradbeno podjetje »Intergrad« prodaja stanovanja v tem naselju po mnogo ugodnejših pogojih kot drugje pod zvezno, imajo neprodanih še vedno dvajset stanovanj. Mnogi interesi jih niso kupili, ker k temu naselju še niso zgrajene ceste in druge potrebne komunalne naprave. Politika — 12. I. 1967

ščini zavoda za socialno zavarovanje SRS pa naj se dostavi samo tisti del zahtev, ki zadevajo socialno zavarovanje.

Na dnevnem redu se je bilo tudi poročilo o imenovanju koordinacijskega odbora za pomoč vietnamskemu ljudstvu. V ta odbor, ki je sestavljen iz predstavnikov družbeno-političnih organizacij, je sekretariat republiškega odbora ZZB predlagal: predsednika Franca Leskoška, podpredsednika Franca Kreseta, Stanka Runka in Julija Beltrama. Predlog so na seji soglasno odobrili.

Srečanje Tito — Longo. — Na Brionih sta se pogovarjala generalni sekretar KP Italije Luigi Longo in predsednik Zveze komunistov Jugoslavije Josip Broz Tito. Pogovorov sta se udeležila tudi član predsedstva ZKJ Edvard Kardelj in član IZ CK ZKJ Mijalko Todorović. Pogovori so potekali v odkritem in priateljskem ozračju. Nanašali so se na aktualne probleme mednarodnega delavskega gibanja. Sogovorniki so pojasnili gledišča svojih partij o teh problemih.

Plenum CK Zveze mladine Jugoslavije. — Na nedavnem plenumu CK ZMJ so obravnavali predvsem problem zaposlovanja mladine. V diskusiji so poslali poziv delovnim organizacijam, naj odprejo vrata kvalificiranim delavcem in strokovnjakom, med katerimi je največ mladih ljudi brez zaposlitve. Na plenumu so tudi predlagali pomembne spremembe v organiziranju Zveze mladine. Najvišji mladinski forum — zvezno konferenco ZMJ — naj bi po predlogu plenuma sestavljali delegati občinskih organizacij Zveze mladine.

Kiesinger o odnosih z Jugoslavijo. — Po vrnitvi iz Pariza je zahodnonemški kancler Kurt Kiesinger na tiskovni konferenci izjavil, da si vlada Zvezne republike Nemčije želi normalizirati odnose z Jugoslavijo. Kancler je ugotovil, da so odnosi z Jugoslavijo v zadnjih letih na več področjih dobro napredovali. Tudi Jugoslavlani pozitivno gledamo na možnosti za normalizacijo jugoslovansko-zahodnonemških odnosov.

ZRN: zahteve po prepovedi neonacistične stranke. — Zahodnonemški sindikati so poslali strankarskim frakcijam v Bundestagu, Bundesratu in pokrajinskim vladam pismo, v katerem zahtevajo ukrepe, s katerimi naj bi ugotovili protustavno dejavnost neonacistov. V nasprotju z vlado, ki neonaciste podpira, si demokratično prebivalstvo prizadeva preprečiti delovanje neonacistov. V Stuttgartu so jim preprečili zborovanje z demonstracijami.

Proces proti madžarskim fašistom. — Pred budimpeštanskim sodiščem se je začel sodni proces proti skupini 19 članov madžarske bivše fašistične stranke. Člane skupine obtožujejo za številne uboje in za surovo ravnanje s prebivalstvom ob koncu leta 1944. Proces bo verjetno trajal nekaj mesecev, ker si bo sodišče prizadevalo podrobno proučiti navedbe zajetne obtožnice. Pravijo, da bodo na procesu zaslišali najmanj 150 prič.

V žarišču dogodkov

Razširjeno sodelovanje med Nizozemsko in Romunijo. — Nizozemski zunanji minister Luns se je mudil na petdnevnem uradnem obisku v Romuniji. Med pogovori sta obe strani ugovorili, da obstajajo najrazličnejše in precejšnje možnosti za sodelovanje med državama. Sklenjeni so bili sporazumi o sodelovanju v znanosti, prosveti, umetnosti in zdravstvu. Romunijo bo kmalu obiskala nizozemska gospodarska delegacija. Luns soglašal s sedanjim boljšim razumevanjem med Vzhodom in Zahodom.

Wilson in Brown v Parizu. — Po obisku v Rimu, kjer sta našletela na veliko navdušenje Italijanov za vstop Britanije v Evropsko gospodarsko skupnost, sta britanski premier Wilson in zunanji minister Brown prispela v Pariz. Tu se bosta pogovarjala z de Gaullem in poskušala omiliti pogoje, ki jih postavlja Francija Britaniji glede EGS. V zvezi s tem so podpisali sporazum o izdelavi nadzvočnega vojaškega letala; ta sporazum naj bi omehčal de Gaulle, kar zadeva vstop Britanije v EGS.

V Vietnam še 10.000 Američanov. — Ameriško obrambno ministrstvo izjavlja, da bodo ta mesec poslali v Južni Vietnam še 10.000 ameriških vojakov. Prav tako domnevajo, da bodo ZDA do konca leta imele v Vietnamu 475.000 vojakov. Temu primerni so tudi vojni stroški: edino ameriški stroški v najburnejših dneh druge svetovne vojne so presegali stroške, ki jih predvideva novi ameriški vojaški proračun. Američani v Vietnamu nadaljujejo taktiko »požgane zemlje«. V ta namen so izgnali iz domov več tisoč ljudi, ki so jih zaprli v koncentracijska taborišča.

Aprila bo zasedal indonezijski ljudski kongres. — Marca ali aprila letos bodo voditelji indonezijskega ljudskega kongresa sklicali novo zasedanje tega najvišjega ustavodajnega telesa. Glavno pozornost bodo posvetili obtožbam, da je dr. Sukarno vmešan v poskus državnega udara z dne 1. oktobra 1965. Kongres je hkrati zahteval od predsednika prezidija indonezijske vlade generala Suharta, naj zbere gradivo o odgovornosti dr. Sukarna za gospodarsko zmedo v državi.

Ponovno svete krave. — Demonstracije zaradi svetih krav, ki so lani novembra povzročile celo vladno krizo, so se ponovile, vendar v manjšem obsegu. V središču starega Delhija so se demonstranti zbrali okrog verskega voditelja Karpatrija in zahtevali prepoved klanja svetih živali. Po lanskim novembrskih krvavih neredih so v New Delhiju prepovedali vse javne manifestacije. Gibanje za zaščito krav se je nadaljevalo v svetišču Puri v južni državi Orisa.

Divjanje rdeče garde. — V Pekingu je še vedno okrog milijon ljudi, ki so prišli iz različnih krajev, da bi izmenjali revolucionarne izkušnje ali se pritoževali čez lokalne reakcionarje. Rdeča garda je zasedla celo prostore mestnega partijskega komiteja in nadzira njegovo delo. Iz Pekinga tudi poročajo, da sta podpredsednik vlade Po I Po in načelnik generalnega štaba Lo Cing zaradi prehudega pritiska rdeče garde napravila samomor.

Bodo ameriške čete zapustile ZR Nemčijo? — V ameriškem kongresu so zopet razpravljali o umiku ameriških čet iz ZR Nemčije. Predsednik senatnega zunanjepolitičnega odbora Fullbright je k predlogu o umiku ameriških čet navedel dejstvo, da je ZR Nemčija tiho likvidirala Hallsteinovo doktrino in si prizadeva navezati stike z Vzhodom. Fullbright je menil, da so Bonno mnogo bolj pametni kot ameriški kongres, ki je lani sklenil preprečiti prodajo pšenice Jugoslaviji.

ŽIVLJENJE IN DELO NAŠIH ORGANIZACIJ

Letna skupščina ZB v Baču

Dne 8. januarja je bila redna letna skupščina ZB v Baču pri Ilirski Bistrici.

Kljub slabemu vremenu in zametom je prišlo na skupščino skoraj vse članstvo. Udeležili so se tudi predstavniki vseh družbeno-političnih organizacij in predstavnik delavskega sveta obrata »Javor« iz Bače.

V poročilu upravnega odbora so govorili o svetovni politiki, predvsem pa o umazani vojni ZDA v Vietnamu. Nato so govorili o gospodarski in družbeni reformi pri nas ter o drugem. Ko so govorili o reformi, so omenili tudi pokojnega Borisa Kraigherja kot velikega gospodarstvenika, energičnega političnega delavca in narodnega heroja. Njegov spomin so počastili z enominutnim molkom. Enako so počastili tudi spomin lani umrlega člana združenja Edvarda Ludvika.

Sledilo je poročilo o delu združenja v minulemu letu. Pogovorili so se v kritičnem tonu tudi o premajhnem številu naročnikov na časopis »TV 15«. Združenje šteje 63 članov, nanj pa je naročenih samo 20. Po drugi strani pa je hvale vredno, da so vaščani kupili kar 64 knjig »Uporni svet pod Snežnikom«.

Po poročilu se je razvnela živahna razprava. Največ so govorili o borbi prekomorskih brigad. Ti so prizadeti, ker se jim zdi datum 9. september 1943 kot odločilen za nekatere ugodnosti krivice. Mnogi so dejali, da če bi bili doma, bi bili prav gotovo skoraj vsi borci NOV pred tem datumom. Ko so se odločili za odhod v NOV, so jim takratni zavezniki obljubljali vse mogoče, samo da bi ostali pri njih. Toda oni so vse ugodnosti odklonili in odšli od polne mize v trpljenje, lakoto in negotovost, mnogi pa tudi v smrt. Oglasilili so

se tudi kmetje, ki so bili internirani v nemških taboriščih Mauthausen, Dachau, Auschwitz in drugih. V njih so izgubili zdravje, zdaj bi pa radi imeli zdravstvene knjižice.

Nekaj članov je zamerilo mladini, da je popolnoma pasivna. Nekje bi morali dobiti dobrrega pevovodjo in pa organizatorja športa, da bi prek teh oblik dejavnosti nekaj dosegli pri delu z mladino. Po možnosti bi ga zaposlili v tovarni.

Predsednik delavskega sveta tovarne »Javor« je dejal, da je njihov kolektiv zelo delaven, da pa imajo težave z gradnjo novega obrata. Kljub temu tovarna nima izgube. Predlagal je, da če se kakemu borcu godi krivica, pa je delavec v tovarni, naj se obrne na delavski svet, ki bo skušal popraviti krivico.

Po živahnosti skupščine lahko upamo, da bo delo združenja tudi v bodoče uspešno.

Avguštin Šajn

»Po stezah partizanske Jelovice«

Odbor ZBZ NOV občine Radovljica je skupaj s smučarskim klubom Radovljica letos že šestič organiziral tradicionalno spominsko tekmovalno v smučarskih tekih za učence osnovnih šol iz vse Gorenjske. Tekmovanje so organizatorji zelo vestno pripravili kljub pomanjkanju snega v Lencovem pod obronki Jelovice, kjer se je 14. januarja zbralo okoli sto najboljših mladih smučarjev. Ta prireditvev spada v sklop proslav 25-letnice vstaje in vsakoletne množične smučarske manifestacije »Po stezah partizanske Jelovice« v spomin na akcije proslavljenega Cankarjevega bataljona leta 1941 in januarja 1942. Ta bataljon je v Dražgošah januarja 1942 leta izbojeval eno največjih zmag na Slovenskem. Udeležence dražgoške bitke narodni heroj Anton Dežman-Tonček, je medim udeležencem tekmovalja v Lencovem govoril o junaških bojih partizanov v tistih dneh pred

petindvajsetimi leti in otvoril tekmovalje.

Tekmovanje na progi je bilo izredno zahtevno. Vsak smučar je želel prispevati čimveč, a vsem je bila edina želja, da si priborijo zmago za ekipo svoje šole in s tem prehodni pokal, trofejo, ki jo je občinski odbor ZBZ namenil najboljšim. To pot so imeli največ sreče učenci osnovne šole iz Mojstrane. Drugo mesto si je priborila domača ekipa iz Radovljice, tretjo Bohinj in četrto Bled. Borbeni ekipi Gorje, ki je vsa prejšnja leta imela veliko uspeha, tokrat ni uspelo več kot do peto mesto.

Poleg prehodnega pokala, ki bo po treh zaporednih zmagah, ali po petih v presledkih, prešel v trajno last najuspešnejše ekipe, so tudi najboljše uvrščeni posamezniki prejeli lepa praktična darila, ki sta jih prispevala tovarna športnega orodja ELAN iz Begunj in ČP Delo iz Ljubljane.

Ob zaključku tekmovalja je bil v Lencovem krajši kulturni spored, v katerem so sodelovali mladi harmonikarji glasbene šole iz Radovljice in radovljiški oktet.

JR

Odbor računa na sodelovanje vseh bivših borcev

Prihodnje snidenje Cankarjeve brigade bo 12. avgusta v Črnomlju

Ko je pred nekaj meseci med prijetno slovesnostjo v občinski skupščini Črnomelj dobila svoj domilec Cankarjeva brigada in so njeni bivši borci ustanovili odbor brigade, je nekdo vzkliknil: »Zdaj smo to opravili, pa bo spet vse zaspalo«.

Veljal je namreč očitak, da so se skoraj vse partizanske enote aktivneje in hitreje odločile zbrati svoje vrste in povezati tradicije s sedanjim življenjem. Pustimo ob stran večjo ali manjšo upravičenost za take očitke, ne brskajmo po vzrokih, pogledimo raje, ali se je uresni-

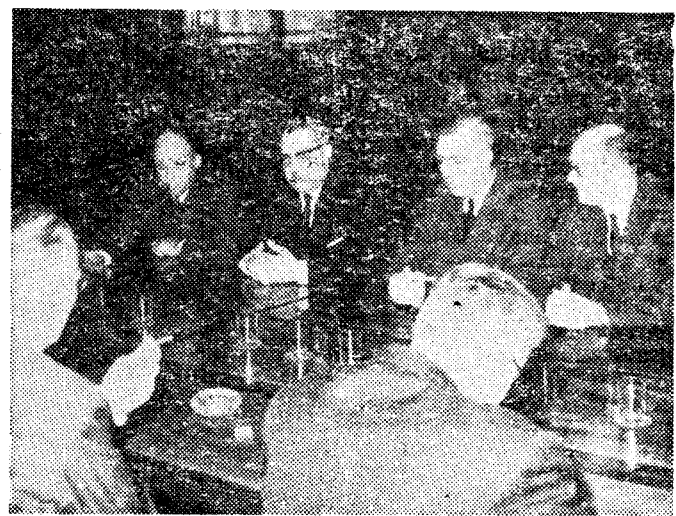
čila napoved, da »bo spet vse zaspalo«.

Odbor se je po konstituiranju dvakrat sestel, se že domene, da nekaterih osnovnih nalog, se odločil za nekaj komisij, ki se lotevajo dela, skratka, prvi koraki že nekaj pomenijo.

Vendar se odbor zaveda tudi težav: predvsem nima popolnega pregleda nad vsemi bivšimi borci Cankarjeve brigade in jih je zato v naših časnikih pozval, naj javijo naslove stanovanj in zaposlitve (sporočila sprejema Odbor Cankarjeve brigade, Zveza združenj borcev NOV, Ljubljana, Beethovnova 10). Med drugimi pomembnimi nalogami je tudi pisanje brigadne zgodovine. Tudi tu je potrebna pomoč vseh, ki imajo in bi bili pripravljeni posoditi razne kronike, dnevnike in zapiske; potem so še taki borci, ki bi bili pripravljeni kako drugače sodelovati pri zbiranju gradiva in drugih akcijah. Vsa takšna obvestila pričakuje odbor in nanje resno računa, kajti sam zase odbor ne more delovati.

Prihodnje srečanje bivših borcev Cankarjeve brigade naj bi bilo 12. avgusta v Črnomlju, ko ima ta občina svoj praznik. O tem in o drugih tekočih zadevah pa bomo javnost in bivše borce še obveščali.

MP

OBISK IZ FRANCIE

Plodnemu sodelovanju s tujino je republiški odbor ZBZ NOV Slovenije pridal še eno manifestacijo krepitve prijateljskih stikov z borčevskimi organizacijami širom po Evropi. Podpredsednik republiškega odbora ZBZ NOV Slovenije Franc Krese-Čoban je sprejel delegacijo bivših borcev-železničarjev iz Francije in Belgije. Gostje so s predstavniki republiškega odbora izmenjali misli o mednarodnem sodelovanju borčevskih organizacij ter o miru na svetu. Položili so venec na spomenik padlim železničarjem na Zaloški cesti v Ljubljani, nato pa si ogledali spomenik umrlim francoskim internirancem in bivše koncentracijsko taborišče na Ljubelju.

Gostinsko podjetje »URŠLJA«, Ravne na Koroškem

prilaga krajevnim organizacijam ZB, ZVVI in ZROP ter posameznikom obisk Rimskega vrelca v Kotljah na Koroškem

Zdravilna voda — prenočišča — restavracija — čudovita okolica, znana iz del Prežihovega Vrance — muzej.

Večje skupine naprošamo, da javijo obisk pisarne ali na telefon 24/2 Ravne ali na upravo podjetja, telefon 9, Ravne.

Tudi ta kosček naše zemlje je privlačen in mi-kaven za našega delovnega človeka.

Ob tabornem ognju

Naleteli smo že na več odpovedi, kjer se naročniki pritožujejo nad nizkimi osebnimi dohodki. Pozneje pa smo zvedeli, da nimajo ravno slabih prejemkov...

Nekdo je prišel k nam odgovodati list — ker se toži s sedmimi, da se mu pri tem godi krivica. Bralci naj sami presodijo, kakšno zvezo ima naš list s sporom dveh ljudi v neki manjši, oddaljeni slovenski vasi.

Večkrat dobimo tudi odpovedi ali grožnje z odpovedjo, če ne objavimo prispevka, ki nam ga je poslal prizadeti. To bi se še dalo razumeti, toda vprašanje je, kakšen je poslan prispevek in koliko prostora imamo v časopisu. Večina prispevkov, ki jih dobivamo, je dobra, toda v množici je zelo težko izbrati ravno najboljšega. Zato naj bi imeli dopisniki včasih malo več potrpljenja.

Prav bi bilo, če bi o takih neutemeljenih in demonstrativnih odpovedih razpravljali tudi na letnih skupščinah združenj!

MP

V življenju se nam marsikdaj zgodi, da nas nekaj razjezi, da z nečim nismo zadovoljni, da smo razočarani. Včasih so razlogi za to upravičeni, tehni in globoki, so pa tudi taki ljudje, ki se razjeziijo ali so razočarani zaradi malenkosti. Različno tudi reagiramo na vse to. Nekateri resnično krivico trpijo dostojanstveno in skušajo z delom dokazati, da se je tisti, ki jim je pripisal kaj nečednega, zmotil. Drugi pa na namišljeno krivico odgovorijo z iktavostjo, se odpovedo vsemu, kar so doleteli delali in govorili ter se skušajo maščevati soljudem tako, da

NE DOLŽI OGLEDALA...

počenjajo ravno nasprotno od tistega, kar mislijo, da je prav. vržejo puško v koruzo, kot pravimo, in čakajo, kaj se bo zgodilo...

Priznajmo, tudi med nami, bivšimi borci, se najdejo taki ljudje, ki so doživeli večje ali manjše krivice in razočaranja. Tudi med nami taki ljudje različno reagirajo. Od popolne politične pasivnosti do odkritih sovražnih izbruhov, pa do tihih trpinov, ki leta in leta garajo vsepovsod, v družbenih organi-

zacijah, v službi in doma, pa zato ne dobijo nobenega priznanja, je široka lestvica različnih pojavov zagrenjenosti naših ljudi. Mnogokrat šele takrat, ko naš človek umre, ugotovimo, kaj smo z njim izgubili in mu šele v nagrobnem govoru izrečemo priznanje.

Ob tej priložnosti bi napisal nekaj tudi o takih naših ljudeh, ki so našli svojevrsten način zg. demonstriranja svojega nezadovoljstva. Odpovedujejo naš list, najbrž pa tudi izstopajo iz ZBZ in drugih organizacij.

Prejeli smo že nekaj pism, kjer tisti, ki odpovedujejo list, pišejo o vzrokih svojega nezadovoljstva. Naj navedem nekatere: »Vračam list in ga odpovedujem. Ga nočem prebirati in podpirati.«

Sledi podpis, ki nam pove, da pri tem ne gre za gmotno prizadetega človeka, ampak gre za precej imovitega, ki je bil razočaran zaradi javne kritike, pa na svoj protest ni dobil javne podpore — ker je bila kritika upravičena. Ko sem prebral to odpoved, sem se spomnil ruskega pregovora: »Ne dolži ogledala, če imaš grd obraz!«

Neki direktor je odpovedal naš list, ker smo upravičeno kritizirali izdelke tovarne, kjer je zaposlen.

Medvedja usluga ali pravičnost?

Ko smo v našem uredništvu razpravljali o vsebini našega lista, smo sklenili, da bomo — podobno kot vprašanje odpuščanja upokojencev na Jesenicah in stanovanjsko vprašanje v občini Lj.-Center — načeli vprašanje o kmetih-borcih v občini Novo mesto. Toda medtem ko smo se dogovarjali z občinskim odborom ZZB v Novem mestu, kdaj naj se o tem pogovorimo, se je zgodilo nekaj, kar je spremenilo snov pogovora in nekako potisnilo vprašanje kmetov-borcev v ozadje. To je bil članek v »Dolenjskem listu«, kjer pisec obdeluje revizijo pokojnin in zaradi katerega se čutili bivši borci prizadeti. Pisanje v »Dolenjskem listu« in pa sama revizija pokoj-

Miloš Jančič: Zadnje čase smo pričali pravi hajki na biveše borce. To vidimo na raznih razpravljanih po skupščinah, iz pogovorov na cesti, pa tudi iz pisanja v raznih časopisih. Očitajo nam razne nepravilnosti pri službenih letih, pri upokojevanju, prikrajšanosti smo tudi pri stanovanjih... Vsak dan prihajajo k nam na občinski odbor ljudje, ki iz užaljenosti demonstrativno odklanjajo vsakršno politično delovanje. Pri tem gre za stare borce, ki so nekaj pomenili med vojno in po osvoboditvi.

V zadnjem času pa je še posebno pereče vprašanje revizije pokojnin. Na splošno smo za revizijo, toda pri naših članih je treba upoštevati, da gre za ljudi, ki so jih upokojili po nasvetu od zgoraj. Prav tako smo jim po nasvetu od zgoraj omogočili malo večje pokojnine. Zdej pa jim te pokojnine jemljejo. Kaj naj zdaj počno ti ljudje? V službo jih nikjer ne sprejmejo, obrti ne morejo začeti, ker nimajo sredstev, šušmariti ne smejo, pokojnine pa so mnogim znižali tudi za 200 do 300 N-din. Tako so mnogi bivši borci od pokojnin, ki so znašale okoli 80.000 do 90.000 S-din, zdrsnili na minimalne borčevske pokojnine. To jim ne zadošča za življenje, ker imajo skoraj vsi otroke, ki se šolajo. Nekaterim bomo morali dati zdaj občinske podpore.

Pisanje v »Dolenjskem listu« je naše ljudi globoko užalilo. Da se razumemo: tudi mi smo proti goljufijam, toda člankar meče blato na vse upokojene. Tudi mi obsojamo primer nekega člana, ki si je v pokojninski osnovi vpisal razne dnevnice, kilometrine in podobne dohodke, ne obsojamo pa tistih, ki so jim dvignili osebne dohodke po sklepu samoupravnih organov, da so dobili malo bolj spodobno pokojnino. Poseben problem so upokojenci-bivši uslužbenci občinske skupščine, skoraj vsi stari partizani.

Naj navedem nekaj primerov: Jože Klopčar, pred upokojitvijo referent za gozdarstvo na občinski skupščini, je imel pokojnine 86.000 S-din, zdaj pa so mu je vzeli 20.000. Je borec od 1942, žena ni v službi, dva otroka študirata. Ljuzetu Murnu so zmanjšali pokojnino od 86.000 na 62.000 S-din — bil je vodja krajevnega urada. Ferdo Buh je imel 86.000, zdaj ima 64.000, Usenik je imel 88.000, zdaj ima 63.000. Vsega skupaj gre za 35 ljudi, pa še polovica revizij ni izvršenih. Od tega jih bo deset postalo socialni problem. Martin Koželj, borec od 1942, ki je bil v vojski major, ima zdaj za 24.000 S-din manjšo pokojnino. Vse to slabo vpliva na vse nas, ne samo na prizadete. Na cesti se pozdravljajo z »zdravo, izkorisčevalec« in podobno.

Prizadeti bi bili morda še lahko delali, pa so tudi sami obupali in začeli siliti v pokoj, ker se je bila začela splošna gonja proti nešolanim ljudem.

Menim, da je treba pokojnine borcev urediti enotno; morda bi bilo najbolje v okviru republike.

Poleg tega pa prizadeti ne-
godujejo, češ zakaj so revizije
samo pri nas, ne pa pri vseh
tistih, ki so upokojeni po 80.
členu. Tako jemljejo manjše
vsote od že tako majhnih po-
kojnin, velike pa puščajo pri

nin sta bili glavni vprašanji, ki smo se o njiju pogovarjali dne 13. januarja.

Pogovora so se udeležili: predsednik občinskega odbora ZZB Miloš Jančič, tajnik občinske skupščine Franci Kuhar, član ZZB, upokojenec iz Novega mesta Rudi Mraz, predsednik komisije za skrb za biveše borce pri občinskem odboru ZZB Martin Pavlin, član občinskega odbora ZZB Tone Pirc, predsednik sklada za borce pri občinski skupščini Jože Plavec, kmet s Sela pri Dolenjskih Toplicah, član ZZB Franc Primo, član ZZB, upokojenec iz Novega mesta Franc Zulič.

pokojnin tistim upokojencem iz leta 1964, ki niso bili na nič bolj odgovornih delovnih mestih, kot so bili bivši borci, upokojeni 1966? Zakaj revizije tolčejo prav biveše borce? Mnogi se sprašujejo, zakaj so se bojevali med vojno, po vojni pa delali dolga leta tako rekoč dan in noč, zdaj pa jim na tak način jemljejo del že tako skromnih pokojnin, povrh pa še tako pišejo o njih po časopisih. Nič ni čudnega, če posamezniki vračajo izkaznice ZKJ in pijejo. Vse to tudi mene osebno boli, čeprav nisem osebno prizadet.

Jože Plavec: Nedvomno je splošna revizija pokojnin imela svoj pomen in dober namen, toda na Dolenjskem se je ustavila samo pri bivših borcih. Posebno še zato, ker znaša povprečna starost naših članov 55 let in je zato med nami veliko upokojencev. Če je kdo kdaj podpiral zakonitost, smo jo mi. Zato obsojamo razne nepravilnosti, ki so so dogajale, ko so na primer kilometrine in dnevnice prištevali k osebnim dohodkom. Zdej pa našim jemljejo — še sreča, da ni treba vračati, kaj bi bilo potem!

V kakšnem gnetnem položaju so naši borci, naj pove samo ta podatek, da smo prejeli v zadnjem času kar 205 prošenj za socialno pomoč bivšim borcem, rešili pa so lahko samo dve. Šestdesetim smo dali enkratno pomoč, 190 pa jih dobiva pomoč že od prej. Imamo 150 kmetov, borcev od 1941 in 1942, ki imajo katastrski dohodek ocenjen razmeroma visoko, kar pa ne pomeni, da živijo v izobilju. Kaj bo, ko bodo malo starejši?

Dotaknil bi se tudi takime-novanih republiških priznava-lin. Zakaj jih dobivajo samo nekateri, drugi pa ne? Zakaj jih

smo vseh težav-krivi ravno mi. Užaljeni smo nad takimi očitki. 70 odstotkov lanskih upokojenih borcev pa ima že tako minimalne borčevske pokojnine...

Franc Primo: Jaz bom govoril o kmetih, ker sem sam kmet. Udeležbo v NOB imam priznано dvojno od leta 1941, čeprav nisem nosilec spomenice; v delavskem gibanju sodelujem od 1936. Od vsega tega pa nimam nič drugega kot to, da sem bolan in da po več mesecev na leto ležim ter ne morem delati. Zemlje imam 7 hektarov, priznavalnine ne dobivam, davka pa moram plačati 240.000 S-din letno. Doma imam ženo in mater, dva otroka sta še v šoli. Edino, kar imam kot pomoč od družbe, je 15.000 S-din štipendije za hčer, ki hodi na učiteljske, pa 50.000 popusta pri davku.

Težko živim... Za razliko od delavca, ki doma ni pustil navadno ničesar, ko je odhajal k partizanom, smo mi kmetje pustili vse premoženje. Vsa leta smo hranili našo vojsko, posebno v partizanskih krajih. Pri nas so bili skoraj tri leta noč in dan partizani. Ko sem prišel leta 1944 domov, nisem imel kje spat.

Zdej vsi govorijo, kaj in koliko dobijo borci. Jaz od vsega tega nimam nič.

Ko že drugi govorijo o pokojninah, bi tudi jaz nekaj omenil. Vrsto let po vojni sem delal pogodbeno, vozil sem les s svojim konjem in vozom. Zaradi tega nimam priznane delovne dobe. In ko se jezimo nad neupravičenimi priznavanji delovne dobe — zakaj tudi tega ne pregledamo znova in odvažamo tistim, ki so priznanje te dobe pridobili s pričami, češ da so delali pred vojno, pa so ravno tako kot jaz vozili les iz gozda?!

Naj ob koncu povem še to, da sem se leta 1945 vrnil na kmetijo, ker nisem imel kam drugam, pa otroke sem imel in ženo ter mater. Če bi bila kje blizu tovarna, bi bil šel delat tja, pa je ni...

Davek na zemljišče so nam kmetom res znižali ali ukinitili, zato pa moramo plačevati prispevek za zdravstveno varstvo in nismo nič na boljšem...

Franci Kuhar: V novomeški občini ima 679 kmetov davčne olajšave, ker so bili borci. To znaša za lani približno 7 milijonov in pol. Res je, da so jim en davek ukinitili, drugega pa napravili. Kmetu je vseeno, za kaj plača, ko mora dati denar iz žepa. Povprečno znaša razmerje med starim davkom na katastrski dohodek in sedanjim pri-

Stari del Novega mesta v bleščečem ogledalu romantične Krke

spevkov za zdravstveno varstvo 1 proti 3, torej je prispevek trikrat večji od prejšnjega davka.

Velikokrat so hude težave pri izterjavih. Davek se da odpisati, prispevek pa samo ob izrednih elementarnih nesrečah. Drugače ga lahko plača občina, ki pa tudi nima dosti sredstev, če kmeta oprostijo.

Hude težave nam povzročajo ostareli kmetovalci z malo zemlje. Kakih 350 jih je, niso pa vsi bivši borci. Kako čudno se sliši, da včasih kmet-borec dobi pri enih vratih priznavalnino, ki jo takoj nese skozi druga na občino...

Toliko o kmetih, zdaj pa še o pokojninah. Sem eden izmed glavnih krivcev in se čudim, da me še niso zaprli, saj sem jaz podpisoval vse odločbe o zvišanju osebnih prejemkov borcem. Šli smo jim na roko, da bi imeli vsaj toliko pokojnine, kot so imeli plače. Menim, da je bilo to prav. Omogočili smo jim, da so stopili z občinsko skupščino v posebno pogodbeno delovno razmerje, po katerem naj bi znašale njihove pokojnine od 70.000 do 80.000 S-din. Se to lahko povem, da so bili občinski uslužbenci dolga leta zelo slabo plačani in da bivši borci, ki jih je tovariš pred menoj omenil kot posebno težavne primere — kot upokojence iz delovnega razmerja na naši občinski skupščini — niso bili na vodilnih mestih. Zvečine so bili načelniki krajevnih uradov, samo eden je bil referent.

Torej, dolga leta so preje-

mali nizke dohodke, mnogo manjše, ko če bi bili v gospodarskih organizacijah. Zadnji hip smo jim prejemke dvignili, da bi popravili, kar je bila družba zagrešila proti njim, zdaj pa jim tudi to jemljemo. Vsi smo vedeli za to, vendar menim, da smo izvrševali svojo dolžnost in družbeno dolžnost do njih. Oglejte si samo odločbe zavoda za socialno zavarovanje o reviziji njihovih pokojnin, pa boste videli, kako so nemogoče. Ne morem si misliti drugega, kot da nekdo skuša »eksercirati« na hrbtih bivših borcih. Ali imajo povsod taka merila pri reviziji, kaj kot pri nas v Novem mestu? Zdi se mi, da so te revizije na podlagi formalno-pravnih in neizvljenjskih načel prizadele predvsem samo biveše borce.

Zato so tudi vsi prizadeti ob strokovni pomoči po mojem nasvetu vročili pritožbe.

Se dva tovariša sta razpravljala o težavah, ki jih srečujejo ob urejanju položaja bivših borcev. Tovariš Pirc je govoril o težavah, pa tudi o nekaterih uspehih pri gradnji stanovanj, tovariš Mraz pa o težavah pri organizaciji civilnih pogrebov. Naš članek pa je že tako hudo narasel in zato smo sklenili o tem pisati kdaj drugič.

O tem, ali je zavod za socialno zavarovanje v Novem mestu naredil z revizijami medvedjo uslugo reformi in družbi, pa pričakujemo vaših pisem, dragi bralci, tako kot o jeseniški zadevi.

Razgovor zapisal MP

Borcem Cankarjeve brigade!

Prosimo borce Cankarjeve brigade, naj pošljejo naslov stalnega bivališča oziroma naslov delovne organizacije, kjer so zaposleni. Odbor potrebuje naslove za pripravo tovariškega srečanja borcev brigade.

Odbor borcev Cankarjeve brigade

no, delal sem v personalni službi, zato vem, kako smo ljudi upokojevali. Vseposod govorimo, kako je treba borcem pomagati — tudi delamo to, razpravljamo na delavskih svetih in upravnih odborih, na sindikalnih forumih — hkrati pa borcem jemljemo tisto, kar smo jim že dali. Tudi lani sem veliko delal za biveše borce in jim skušal pomagati, saj je lani šlo od nas mnogo bivših borcev v pokoj, večinoma iz zdravstvenih razlogov. Tudi sam sem zaradi slabega zdravja moral predčasno v pokoj. Ni res, da upokojenci nikjer ne delamo. Kdo pa dela v vseh organizacijah? Na žalost je tako, da jih držimo pokonci predvsem upokojenci.

Čudim se pisanju v »Dolenjskem listu« v številki, ki je izšla 29. decembra lani.

Upokojencem, ki jim zdaj jemljejo del pokojnin, so osebne dohodke zviševali pred upokojitvijo zakonito, prek organov delavskega samoupravljanja. Zdej je jasno, kaj je osebni dohodek in kaj ne, toda pred leti tega ni bilo. Osebnih dohodkov povsod izplačujejo za nazaj, toda tudi zakon o reviziji velja za nazaj. Zakaj ne popravljajo

ne dajejo po enotnih merilih? Pri nas imamo spomeničarja, upokojenega šoferja, ki ima 80.000 S-din pokojnine pa pet otrok, in dobiva samo 10.000 S-dinarjev priznavalnine. Nekdo drugi, prav tak spomeničar v ugodnejših socialnih razmerah pa dobiva od republike kar 25.000 ali celo 50.000 S-din. Sma-tram, da bi morali za spomeničarje urediti to vprašanje enotno...

Tone Pirc: Tudi jaz sem za to, da poiščemo skrite rezerve v pokojninskih skladih, saj je tako prav. Toda zakaj jih iščemo samo pri »tamalih«, ne pa pri tistih, ki imajo pokojnine nad 200.000 S-din? Z zmanjševanjem skromnih pokojnin pri »tamalih« bomo na leto po do zdaj opravljenih postopkih prihranili samo 9 milijonov. Ali bomo zaradi tega kaj dosti na boljšem? Zniževanje pokojnin borcem ni samo nepravilno do njih, ampak tudi do drugih. Kaj si bodo mislili mladi ljudje, ko bodo videli, kako ravnajo z ljudmi, ki so vse življenje nesebično delovali za stvar delovnih ljudi, za skupnost? Naj povem še to, da nisem zadovoljen s tako splošno »hajko« na borce, ki skuša prikazati, da

Zahteve ZZB NOV Slovenije v zvezi z zdravstvenim varstvom VVI

(Nadaljevanje s 1. strani)

po temeljnem zakonu o zdravstvenem zavarovanju, krijejo iz zveznih proračunskih sredstev.

Zdi se nam čudno, da pri pripravi predloga za spremembo temeljnega zakona o zdravstvenem zavarovanju niso upoštevali pridobljenih pravic vojaških vojn invalidov. Popolnoma nemogoče se nam zdi, da so uradniki ta problem zanema-

rili in da niso nanj opozorili vsaj oblastne organe (zvezni izvršni svet in zvezno skupščino).

Pripominjamo, da so vojaški vojn invalidi na terenu glede te zadeve izredno razburjeni in soglasno zahtevajo, da ostanejo njihove pridobljene pravice, zlasti glede obsega zdravstvenega varstva, nedotaknjene.

Podobna je tudi situacija pri zavarovancih — nosilcih spomenice 1941 in narodnih herojih, ki imajo prav tako po posebnih predpisih pravico do brezplačnega zdravstvenega varstva.

Na podlagi vsega tega je treba vojaškim vojn invalidom, nosilec spomenice 1941 in narodnim herojem, ki imajo zdravstveno varstvo iz dvih ali več naslovov, z zakonskimi predpisi zagotoviti brezplačno, popolno zdravstveno varstvo in sicer:

1. zdravniške preglede in zdravljenje v zdravstvenih zavodih in na domu;
2. nabavo vseh vrst zdravil in sanitetnega materiala, ki je potreben za zdravljenje;
3. nego zob (ruvanje in zdravljenje, plombiranje zob in drugo zobotehnično pomoč ter zobna protetika sredstva);
4. nabavo protez in drugih ortopedskih pripomočkov ter sanitarnih naprav;
5. zdravljenje v naravnih zdraviliščih s popolno oskrbo;

6. prevoz z rešilnim avtomobilom.

Vse te vrste, oblike zdravstvenega varstva so vojaški vojn invalidi že doslej uživali, torej ne gre za nove pravice, ampak le za ureditev tega vprašanja v sedanjih razmerah.

Z uvedbo prispevka zavarovancev k stroškom za nekatere zdravstvene storitve se obično obremenjujejo tudi udeleženci NOV pred 9. 9. 1943 in kmetje-borci, ki tudi niso več mladi in zato dnevno potrebujejo več zdravniške nege in pomoči. V tem primeru gre za nove pravice, pa je zato potrebna podrobna analiza problema, o kateri naj bi pristojni organi razpravljali in sklepali.

Obstaja pa še nekaj drugih neresenih problemov vojaških vojn invalidov, ki naj bi jih v najkrajšem času obravnavali v pristojnih organih oblasti. Gre za vprašanje višine invalidnine, za družinske invalidnine oz. za splošni invalidski dohodek, za določene ugodnosti pri upokojevanju vojaških vojn invalidov, tako po zakonu o pokojninskem zavarovanju, kot po zakonu o invalidskem zavarovanju. Vojaškim vojn invalidom bi bilo treba zagotoviti enake pogoje pri upokojitvi, kot so jih deležni udeleženci NOV pred 9. 9. 1943. V zvezi s temi zadevami bomo pripravili posebne analize in pristojnim organom predlagali, li predloge za njih ureditev.

V. M.

SEM NOV ZNAK

Jogi

OD DANES SEM NA VSAKEM VZMETNEM VLOŽKU »JOGI« NAPOVEDLJEM VAM VELIKO BLIŽNJO NOVOST »MEBLO« NA PODROČJU VZMETNIC

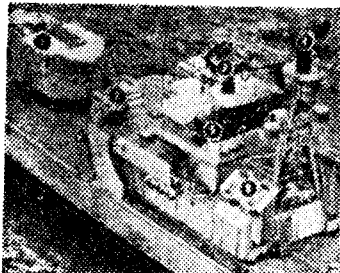
ORIGINALNE VZMETNE VLOŽKE »JOGI« PROIZVAJA SAMO »MEBLO« TOVARNA POHIŠTVA - NOVA GORICA

SODOBNA OBRAMBNA VZGOJA IN LJUDSKA ZAŠČITA

Sovjetska protipodmorniška fregata

Ze lani so na Baltiku opazili novo vrsto sovjetskih vojnih ladij, sgrajeno po 1961. letu. Na Zahodu so razred, ki mu pripada, krstili za »petjo«. Menijo, da ima Sovjetska zveza vsaj dva ducata takih

ladij. Imajo kakih 1000 ton, opremljene pa so s protipodmorniškim izstrelki.

Vojaška veda in tehnika

Ladja, ki jo vidimo na sliki, spada tudi v ta razred.

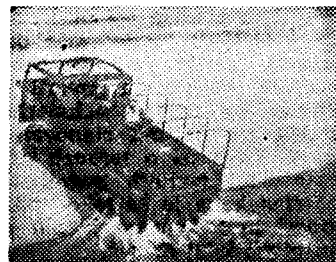
Ladja je dolga osemdeset, široka pa devet metrov. Na njej so štiri rampe s po 16 cevmi, iz katerih mečejo protipodmorniške izstrelke. Razen tega pa ima še dve dvojni oklepni lafeti za topove kal. 85 mm in pet torpednih cev. V zadnjem delu ladje je videti tudi napravo za spuščanje min. Na osrednjem delu ladje, ki nam ga kaže tudi naša slika, lahko ugotovimo naslednje naprave:

- 1 — dvojna lafeta za topove kal. 85 mm;
- 2 — rampe za izstreljevanje protipodmorniških izstrelkov (dve na poveljniškem mostu, dve pa v zadnjem delu ladje);
- 3 — radar za nadziranje streljanja;
- 4 — radar za opazovanje obzorja;
- 5 — poveljniški most;
- 6 — gumijasti reševalni splav.

Kamion,

ki ga ni moč potopiti

Ameriška vojska ima novo amfibijsko vozilo, čigar karoserija je sestavljena iz aluminijastih plošč v obliki satja, nad kolesi pa ima

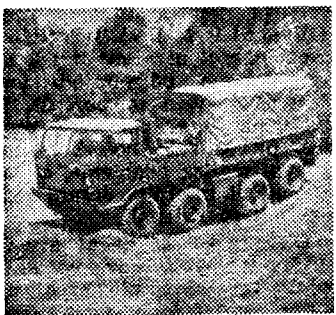
zaboje, napolnjene s poliuretanskim mahom. Zato vozilo ne bo potonilo celo v primeru, če bi ga voda povsem prekrila in bi bilo prestreljeno na več krajih.

Nosilnost tega tovornjaka znaša 2270 kg. Ima motor na zračno hlajenje. Po vodi plava s pomočjo dveh vijakov, vgrajenih v zadnji del vozila. Bregovi z nagibom do 60 stopinj niso zanj nobena resna ovira.

Vsestransko uporabljivi kamion XM 410 E 1

Ameriško podjetje Chrysler je za vojaške potrebe izdelalo kamion z nosilnostjo 2,5 t. Vozilo ima štiri osi, uporabljati pa ga je moč skokaj na vsakem zemljišču. Prvih sedem vozil že preizkušajo na najtežavnejših terenih ZDA in na Aljaski.

Najnovejši model vozila XM 410 se odlikuje med drugim tudi po

motorju, ki lahko troši različna goriva. To pa ni le kopensko vozilo, temveč je hkrati še amfibija. Prevažati ga je moč tudi s helikopterji. Napravljeno je zelo solidno in je zato — kljub uporabi v najtežavnejših pokoliščih — generalno popravilo potrebno šele na vsakih 32.000 kilometrov. Novo vozilo skoro v ničemer ne zaostaja za goseničarji in lahko vozi tudi po najhujšem terenu. Je zelo trdoživ, saj so motor, osi, zavore in drugi najpomembnejši deli zaščiteni pred vodo in blatom s posebnimi oklepom.

VOJNA Z BOMBAMI

(Nadaljevanje)

Oglejmo si zgodovino zračnega bombardiranja.

Luftwaffe je že 1941. prenehala z zračno ofenzivo, v Angliji pa je bombniško letalstvo nastajalo dokaj počasi. V ZDA so imeli v delu 5.000 bombnikov, prav toliko pa jih je bilo predvidenih za 1942. leto.

»Zračni Nelson«

V drugi polovici 1941. leta je R. A. F. izvedla 109 napadov na nemško ozemlje, vendar brez kakih posebnih uspehov. V začetku 1942. leta pa je britanska vlada sklenila začeti totalno zračno ofenzivo. To nalogo je prepustila letalskemu maršalu Harrisu, ki so ga imenovali tudi »zračni Nelson«. Znano je namreč, da slavni angleški admiral Nelson ni nikoli izbral sredstev za doseg cilja...

Toda z občasnimi terorističnimi napadi kljub temu niso prenehali. Spomnimo se le na bombardiranje Beograda, ki ga je 6. aprila 1941 napadlo 494 bombnikov v varstvu 250 lovcev. Se danes ni ugotovljeno, koliko žrtev je zahteval ta barbarski napad.

Za Harrisa je bilo vsako mesto industrijsko. Njegova zamisel pa je bila takale: iz višav bombardirati pod zaščito temne površine in pri tem rušiti industrijske objekte, pa tudi naselja delavcev.

Že 28. marca 1942 je 234 britanskih bombnikov odvrlo, na Lübeck 300 ton bomb, med njimi tudi mnogo takih, ki so bile napolnjene z vnetljivimi snovmi. V tem triurnem napadu je bilo ob življenje 320, kakih 800 ljudi pa ranjenih. V odgovor so Nemci bombardirali — vendar le s petindvajsetimi letali — staro angleško mesto Exeter. Tretjega maja so napad ponovili z devetdesetimi letali. Mesto je bilo skoraj povsem porušeno, ubitih pa 243 prebivalcev. Od vsega tega pa Nemci kljub temu niso imeli nobene koristi.

Štiriindvajsetega aprila so se Angleži spravili nad Rostock, kjer je imel Heinkel svoje letalske tovarne. Po štirih nočeh bombardiranja, ki se ga je udeležilo 521 bombnikov, je bilo porušenega 60 % mesta. Nemci so se masčevali z zračnim napadom na Beath in pobili 400 Angležev, prav toliko pa jih ranili.

Nemci odhajajo

Pokazalo se je, da so zažgalne bombe učinkovitejše od rušilnih.

Nato je Harris poslal bombnike nad Köln. Tridesetega maja 1942 se je z dvainpetdesetih britanskih letališč v poldrugi uri dvignilo tisoč bombnikov in krenilo proti Kölnu. To mesto je dotlej imelo že 268 zračnih alarmov in 107 napadov! Tokrat je bilo 460 njegovih prebivalcev ubitih, do požara pa je prišlo na 12.000 krajih. Sodijo, da so britanska letala povzročila Kölnu šestkrat toliko škode, kot pa leto dni poprej nemška letala Londonu.

Nemško letalstvo je odgovorilo z bombardiranjem Canterburyja in Yorka, potem pa je popustilo. Ni imelo več moči, da bi storilo kaj večjega, pač pa so Nemci skušali povečati število nočnih lovcev.

Napadalcu se v 1942. letu niso mogli pohvaliti s kakimi posebnimi uspehi, saj v Churchillovih Spominih lahko najdemo tudi tole ugotovitev:

»Čeprav smo močno izboljšali natančnost in vidljivost v nočnem bombardiranju, ni bilo

Nürnberg, mesto Hitlerjevih parad, po bombardiranju zavezniškega letalstva

opaziti, da bi se zaradi tega nemška vojna proizvodnja in obrambna moč civilnega prebivalstva kaj zmanjšali. V tem oziru smo nemško ljudstvo podcenjevali.«

V tem letu so v Združenih državah Amerike izdelali 48.000 letal, med njimi je bilo tri tisoč težkih bombnikov. Od avgusta dalje pa so v Anglijo začele prihajati tudi že predhodnice 8. zračne flote.

Velika zračna ofenziva

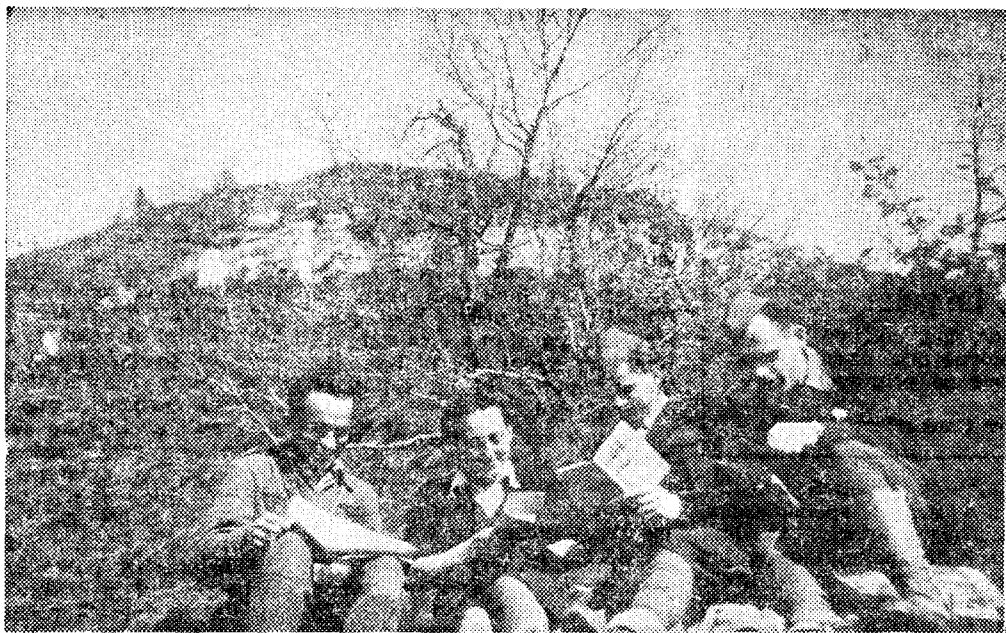
Ko so se januarja 1943 v Casablanci sestali trije zavezniški državni poglavarji in njihovi načelniki štabov, so sklenili, da bodo z bombami zasuli vsa mesta, ne da bi se pri tem ozirali na civilno prebivalstvo. Maršal Harris, ki je tako dobil proste roke, je imel celotno nemško ozemlje za bojišče. Za cilje pa si je izbral tri vrste objektov: Porurje, velika mesta v notranjosti dežele in Berlin. Do maja

je R. A. F. bila še sama, nato pa se ji je pridružila že 8. ameriška flota. V ZDA so izšolali 250.000 letalcev!

Bitka za Porurje se je začela 5. februarja in je trajala do 29. junija. Izgube zavezniškega letalstva niso bile majhne. Samo v aprilu so Britanci izgubili 200 težkih bombnikov in 1500 pilotov, opazovalcev, radistov in mitraljezcev. Toda zgoščenost bombardiranja se je močno povečala: še maja 1942 so potrebovali tisoč bombnikov in poldrugo uro časa, da so lahko spustili 1500 ton bomb, medtem ko so leto dni kasneje za isto količino bomb potrebovali le še 400 bombnikov in četrto ure časa. Nemško mestno prebivalstvo ni več spalo v posteljah, temveč je preživljalo noči v zakloniščih.

Kljub temu pa zavezniški niso dosegli cilja: nemška proizvodnja je še nadalje naraščala, prebivalstvo pa se je navadilo živeti med ruševinami.

Fotografija z uprašajem

Kdo so trije partizani in partizanka na sliki, kje jih je ujel fotograf pri branju časopisov in brošur? Na brošuri, ki jo bere tretji od leve proti desni, piše »O Partiji«. Golo drevje v ozadju kaže na to, da je bil posnetek narejen pozimi, titovke na glavah dveh in pisane uniforme pa, da se je to zgodilo ob koncu 1943 ali v začetku 1944. Očitno pa je, da na sliki niso borci kake vojaške enote, ampak prej terenski politični delavci ali pripadniki kake zaledne ustanove. Kje, kdaj in kako je slika nastala, kdo jo je posnel in kdo so tovariši ter tovarišica na sliki?

PRED KRATKIM JE »NARODNA ARMIA« OBJAVILA DALJŠI ČLANEK GENERALPODPOLKOVNIKA RADETA HAMOVIČA O VSELJUDSKI OBRAMBNI VOJNI IN POMENU ARMADE. NAJZANIMIVEJŠE ODLOMKE IZ ČLANKA BOMO V TEJ IN PRIHODNIH ŠTEVILKAH POSREDOVALI TUDI NAŠIM BRALCEM

POMEN ČLOVEKA IN TEHNIKE V RAZNIH OBLIKAH VOJNE

Pomen človeka in tehnike, ki sta v vojni bistvena faktorja, ne more biti isti v vseh situacijah vojne. Če gre za partizansko vojskovanje, potem je človeški faktor vodilen in je na prvem mestu, medtem ko je tehnični faktor drugotnega pomena. Res pa je, da morajo v primeru, če je napadalec sodobno opremljen, tudi partizanske enote imeti ustrezno sodobno tehniko. Klasične pehotne enote bodo, na primer, le še redko cilji partizanskih enot. Sodobni napadalec bo imel mnogo več letalstva ter mehaniziranih in oklepnih enot. Imel pa bo še atomsko in kemijska sredstva, ki jih bo tudi lahko uporabljal proti partizanskim enotam. Zato pa bo treba opremiti partizanske enote z najbolj nujnimi, sorazmerno lahкими in učinkoviti

timi sredstvi, da bi se lahko ubranile napadalca in uspešno uničevale sodobne napadalčeve sile. V nasprotnem primeru bodo zaradi pomanjkanja osnovne tehnike imele precejšnje izgube. Navzlic temu pa so poglavitno orožje partizanskih sil ljudje, strategija, operativna veščina in taktika

partizanskega vojskovanja. V tem smislu so poučne tudi mnoge sodobne izkušnje osvobodilnih vojn — prejšnje kopenske in alžirske ter sedanje v Vietnamu.

Zelo verjetno je, da morabiti na bodoča vojna le ne bo kratkotrajna, kajti trajanje vojne ni odvisno samo od učinkovitosti tehnike, temveč tudi odločenosti ljudstev, da se baredo do končne zmage. Pa tudi priprave za vojno, obseg in

organiziranost narodne obrambe in oboroženih sil ter čedalje večje zaloge vojaškega materiala so znak, da se nameravajo vojskovati do konca. V vsakem primeru bo vojna krvava in uničevalna, vojskovali pa se bodo na kopnem, na morju, pod morsk gladino, v zraku in tudi v vesolju, medtem ko posledice takega vojskovanja celo za zmagovalca in ves človeški rod ni moč vnaprej napovedati.

NAPAD BO IZNENADEN

Napadalec, ki si bo želel pridobiti odločilno prednost, si bo prizadeval, da vojna začne iznenada in da tako uresniči operativno-strateško presenečenje. To pa zato, da bo lahko

trebna klasična mobilizacija, zakaj napadalec lahko krene v napad z esalonom, ki ga ima pripravljenega že za časa miru, hkrati pa dokončuje mobilizacijo dežele in vojne armade.

Čeprav je operativno-strateško presenečenje najlažje doseči z raketno-jedrskimi sredstvi, ne smemo podcenjevati nepričakovanih, hitrih in odločilnih sunkov z esalon, pripravljenimi že v mirnem času, drugih vrst vojske. Zaradi zmogljivosti sodobnih oboroženih sil, zaradi možnosti iznenadnega napada, velikega razmaha operacij in globokih prodorov je treba vedeti, da bo začetno obdobje vojne za vsako deželo še bolj, kot je to bilo doslej, najkritičnejše obdobje vojne.

To obdobje utegne biti celo odločilnega pomena, saj bo bistveno vplivalo na nadaljnji potek vojne, pa tudi na način in oblike vojskovanja.

KAKO PREPREČITI OPERATIVNO-STRATEŠKO PRESENEČENJE

Majhne miroljubne dežele, ki se pripravljajo za obrambo

in ne za osvajanja, navadno imajo majhno vojsko in plitek prostor za vojskovanje, zaradi česar je njihov položaj v primeru napada še toliko slabši. Vse dotlej, dokler ne bo brannilec mobiliziral dežele in vojske in dokler ne bodo njegove oborožene sile prišle na predvidene položaje, bo sovražnik imel premoč; zlasti to velja za glavne smeri njegovega delovanja in za sodobna tehnična sredstva. To pomeni, da ima v primeru iznenadnega napada začetno obdobje vojne za majhne dežele lahko hude posledice.

Prav zato mora tudi naša dežela posvetiti začetnemu obdobju zelo veliko pozornost in že za časa miru storiti vse potrebno, da bi napadalec začetni udar preživela čimbolj organizirano in brez hujših posledic ter na napad odgovorila s trdovratnim in aktivnim odporom. Res pa je, da je to najneugodnejša, toda najverjetnejša oblika vojne. Vse druge inačice, ko ostane za priprave več časa, so lažje. Pripravljati pa se je treba za najneugodnejšo vojno situacijo, ker je ta najnevarnejša in ima najhujše posledice.

(Nadaljevanje)

SODOBNA OBRAMBNA VZGOJA IN LJUDSKA ZAŠČITA

MERILO ZA NAPREDOVANJE
— PRIZADEVNOST V ZROP

V tem in prihodnjih mesecih bo dobilo višji čin več tisoč rezervnih oficirjev in podoficirjev. To nas je vzbudilo, da smo se v zvezi z napredovanjem rezervnih starešin pri polkovniku MIHAELU BUTARI, komandantu ljubljanskega vojaškega okrožja, pozanimali za nekatere podrobnosti.

Tovestil, polkovnik, odkod nam prihodnje leto bodo dobili višji čin? To je stvar, ki jo mora odločiti komanda. Če pa se v zvezi z napredovanjem rezervnih starešin pri polkovniku MIHAELU BUTARI, komandantu ljubljanskega vojaškega okrožja, pozanimali za nekatere podrobnosti.

Ne, tu ni skoraj nobenih sprememb. Vsak rezervni oficir ali podoficir lahko po nekaj letih doseže višji čin: podporočnik in poročnik po štirih, kapetan pa po petih letih. Nekaj podoficirjev je tudi pri podoficirjih: vodnik lahko po štirih letih dobi čin vodnika I. razreda. Kaj pa starejši vodniki in podoficirji? Lahko tudi ti napredujejo?

Tudi, čeprav je zanje nekoliko težje. Rezervni vodnik I. razreda lahko po petih letih postane starejši vodnik, toda prej mora opraviti izpit. Isto velja za rezervnega kapetana I. razreda, ki bi želel postati rezervni major. Če pa je kdo že rezervni major, bo napredoval v rezervnega podpolkovnika po petih letih brez izpita, toda mora imeti vojno razporeditev na položaj podpolkovnika.

Mar to pomeni, da lahko napredujejo samo tisti rezervni oficirji in podoficirji, ki imajo vojno razporeditev?

Ne, to velja le za rezervne majorje. Vsi drugi rezervni oficirji in podoficirji pa si lahko pridobijo višji čin po ustreznih letih ne glede na to, ali imajo

vojno oz. civilno razporeditev ali ne.

So za pridobitev višjega čina razen let morda še kakšni drugi pogoji?

Prvi pogoj je ta, da predlaganec za višji čin v zadnjih dveh letih ni bil obsojen zaradi kakšne kazenske zadeve niti kaznovan od sodišča časti, oz. da takrat, ko ga predlagajo v višji čin, ni v kazenskem postopku.

Kaj brez vojaške vaje ne gre? Seveda gre in prav v tem je v zadnjih dveh letih nastala pomembna sprememba. Brez vojaške vaje lahko napredujejo

v višji čin tisti rezervni oficirji in podoficirji, ki se udeležujejo vojno-strokovnih akcij ZROP (predavanja, testiranja, taktično-orientacijskih pohodov itd.) in ki pri tem pokažejo zadostne uspehe.

Koliko pa mora biti takih akcij, da bi bile enakovredne vojaški vaji?

Vojaške vaje oz. tečaji trajajo od dvanajst dni naprej.

trebne pogoje — predlaga za napredovanje v višji čin?

To bi morala storiti vodstva ZROP sama, ne da bi jih kdo k temu prisiljal. Če imajo natančno evidenco, lahko sproti ugotavljajo, kateri njihovi člani imajo vse pogoje za višji čin in jih takoj predlagajo. Vojaški organi ne bodo zavrnili nobenega predloga, ki je dovolj utemeljen.

Dovolite mi, da se vrnem na vojaške vaje. Naj pomeni, da vojaške oblasti tistih rezervnih starešin, ki se bodo redno udeleževali raznih vojnostrokovnih akcij ZROP, ne bodo klicale na vojaške vaje?

Ne bi si tega upal trditi prav za vsak primer. So nekatere posebne službe in rodovi vojske, za katere si samo prek ZROP ni moč pridobiti potrebnega znanja. Zato bo treba nekatere rezervne oficirje in podoficirje še vedno klicati na vojaške vaje, vendar bo teh vpoklicev manj kot sicer, vaje in tečaji pa so še sedaj krajši, kot so bili prej. Krajši pa so zato, ker je sedaj pouk na tečajih bolj zgoščen. Po končani vaji ali tečaju bo poveljstvo ustrezne vojaške enote samo predlagalo vpoklicane na vajo ali tečaj — če so jo uspešno opravili — za višji čin.

Če sem vas pravilno razumel, je sedaj — razen že omenjenih izjemnih primerov — napredovanje rezervnih oficirjev in podoficirjev v višji čin odvisno od vodstev ZROP?

Ni povsem tako. Od vodstev ZROP je napredovanje odvisno le v tem primeru, da or-

INTERNIRANEC IZ ROMBERG-PARKA
IN DORTMUNDA

Zvedeli smo, da pripravlja mednarodni taboriščni komite »ROMBERG-PARK« dne 24. marca 1967 spominsko svečanost in komemoracijo v DORTMUNDU — ZR Nemčija. Zato prosimo vse internirance, ki so bili v taboriščih Romberg-Park ali Dortmund, da se javijo na tel. št. 23-565 ali 22-230.

Komisija za bivše politične zapornike, internirance in deportirance pri ZZB NOV Slovenije

stopku. Naslednji pogoj pa je uspešno opravljena vojaška vaja ali tečaj.

Kaj brez vojaške vaje ne gre?

Seveda gre in prav v tem je v zadnjih dveh letih nastala pomembna sprememba. Brez vojaške vaje lahko napredujejo

To pomeni, da mora rezervni oficir ali podoficir, ki bi želel vojaško vajo »odslužiti« v ZROP, porabiti za svoje strokovno izpopolnjevanje dvanajst dni oz. 72 ur. Sicer pa o vsem tem piše v ukazu DSNO z dne 12. junija 1964. V istem ukazu je predvideno tudi to, da morajo vodstva ZROP imeti natančen pregled nad udeležbo rezervnih oficirjev in podoficirjev na strokovnih akcijah in nad doseženimi uspehi.

Obveščamo vse naročnike na revijo BOREC, da bo 12. številka za leto 1966 izšla konec tega meseca. Številka je posvečena »Kričanju« in se je izid zakasnil zaradi težav pri zbiranju gradiva.

Naročniki bodo revijo prejeli takoj po izidu. Prosim, da nam neljubo zakasnitev oprostite.

Uredništvo in uprava revije BOREC

Rekli ste, da mora rezervni oficir ali podoficir, ki bi ga nameravali predlagati v višji čin, pokazati tudi ustrezno znanje. Kako pa naj to njegova organizacija ugotovi?

To najlaže stori pri testiranju pred posebno komisijo, ki jo sestavljajo po en predstavnik združenja, organa za narodno obrambo in vojaškega poveljstva. Znanje vsakega posameznika pa je moč oceniti tudi v raznih drugih akcijah, na primer pri reševanju taktičnih nalog, pri izvajanju taktično-orientacijskih pohodov itd.

Kdo pa je potem tisti, ki rezervne oficirje in podoficirje — seveda, če izpolnjujejo vse po-

ganizirajo vojno-strokovne akcije, da imajo natančno evidenco o udeležbi in uspehih svojih članov in da tiste, ki izpolnjujejo pogoje, predlagajo v višji čin. Sicer pa je napredovanje odvisno od samih rezervnih oficirjev in podoficirjev: tisti, ki bodo skrbeli za svoje strokovno izpopolnjevanje prek ZROP, bodo po ustreznih letih dobili višji čin, tisti pa, ki se za to ne zanimajo, bodo ostali pri sedanjem činu.

Udeležba
Kanade v drugi svetovni vojni

Kanada je Nemčiji napovedala vojno 10. septembra 1939. leta. Takoj nato so mobilizirali dve diviziji, od katerih so eno že decembra istega leta poslali v Anglijo. Leto dni kasneje je prišlo do ustanovitve korpusa, spomladi 1942 pa armade.

Kanadske enote so se prvič spopadle s sovražnikom 19. avgusta 1942, ko je prišlo do napada na francosko obalno mesto Dieppe, kasneje pa se je njihov I. korpus udeležil izkrcanja na Sicilijo, osvoboditve Rima in preboja tako imenovane gotske obrambne črte v severni Italiji, medtem ko so nekatere druge kanadske vojaške enote udeležile tudi izkrcanja v Normandiji. Kasneje so se vse kanadske enote v Evropi združile in kot I. kanadska armada prodirale čez Francijo proti Antverpnu in proti notranjosti Nemčije.

Druge svetovne vojne se je udeležilo 630.552 kanadskih prostovoljcev in 100.573 mobilizirancev. Med prostovoljci je bilo tudi 25.251 žena. Polovico jih je ostalo v Kanadi, 370.000 vojakov pa je odšlo v tujino. Padlo jih je 22.917. Za primerjavo naj navedemo, da so med prvo svetovno vojno izmed 619.636 mobiliziranih Kanadčanov poslali prek morja 424.589 vojakov in da je Kanada v tej vojni izgubila 60.661 mož.

Partizanska
ljudska pesem

SAJEVČE

Stoji vasica Sajevče, z gozdovi vsa obdana je, tja partizani hodijo, se kot doma počutijo.

Vaščani, zvestega srca, nihče se tuje ne prida, in bolj kot rumeno zlato imajo radi svobodo.

Če v vas je laški vdrl tiran in marsikdo je bil odgnan, v zaporu tepen, mučen bil, a tajnosti le ni odkril.

So večkrat švabski plačanci v Sajevče privohali, pa strah jim zlezel je v kosti in poklapani so odšli.

So domobranci noč in dan v zasedah čakali zama, vaščani pa, kot eden vsi borijo se za boljše dni.

Trpeli vsi vaščani so, veliko žrtvovali so, a partizani še in še prihajali so v Sajevče.

STANE SKRABAR-BRASKAR

Zgrešena izhodišča o pohodu
14. DIVIZIJE

Pričujoči članek objavljamo kot prispevek k razpravi, ki naj bi osvetlila zgodovinska dejstva. Torej ne gre za napad, temveč za polemično obravnavanje stvari. Tistim, ki jih zadeva zanima, sporočamo, da bodo po objavi celotnega Skrabarjevega članka (tj. po dveh ali treh nadaljevanjih) lahko brali tudi odgovor. — Op. ur.

V drugi, nato pa še v nadaljevanju, v tretji številki (letnik 1966-67), je list za rezervne oficirje »Informator« pod naslovom »Ob robu pohoda XIV. divizije«, ko je najavil knjigo s to vsebino, objavil intervju z njenim avtorjem LADOM AMBROŽIČEM. Sam intervju z uvodom vred ima med drugimi naslednji dve poglavitni značilnosti:

prvič: kljub Ambrožičevim odstavkom, v katerih priznava napore in nekatere uspehe Štirinajste, kljub očitno velikemu trudu, ki ga je vložil v obdelavo mnogih pravilno razčlenjenih vprašanj o pohodu Štirinajste na Štajersko, je v svojih odgovorih (in po vsej verjetnosti tudi v rokopisu knjige) vendarle njene uspehe in napore prikazali v zmanjšanem obsegu in drugič: zmočal ali zapostavil je osnovna izhodiščna stališča, politična in vojaška, ki so vodila vrhovnega komandanta tovariša Tita in glavni štab narodnoosvobodilne vojske Slovenije pri odločitvi, naj XIV. divizija odide v zimskem času in po nenavadno dolgi poti okoli Zagreba na Štajersko.

Če skušamo najprej samo v glavnem osvetliti prvo značilnost (za popolnejšo osvetlitev bi bila potrebna daljša vojnostrokovna študija), naj navedemo predvsem ugotovitve, da so v intervjuju večkrat absurdno in zato nevzdržno prikazana razmerja divizijskih in nemških sil.

Ambrožič npr. pravi (Informator, stran 58):

»Že prvega dne boja s Štirinajsto so Nemci zbrali 1181 vojakov in podčastnikov ter 19 častnikov, drugega dne pa so imeli celo 1972 mož. Največjo moč so dosegli 15. februarja 1944, to je devetega dne akcije, ko so imeli 3066 vojakov in podčastnikov ter 57 častnikov. Zadnjih pet dni pa je Trecek imel na voljo 2928 vojakov in podčastnikov ter 56 častnikov. Iz teh podatkov je razvidno, da je znašal povprečen odnos sil 3:1 v nemško korist.«

Pri tem prikazu odnosa sil gre očitno za računske pomote. Avtor namreč na strani 52 Informatorja navaja, da je Štirinajsta imela na pohodu naslednje izgube: mrtvih, ujetih ali pogrešanih borcev 367; ranjenih in bolnih 261; v drugih enotah je ostalo 44 borcev in »26. februarja je imela XIV. divizija za boj sposobnih še 440 borcev.«

Po primerjavi na tej osnovi bi bil približen goli izračun odnosa sil prvega dne bojev 1:1 (a samo prvega dne!), drugega dne 1:2, odtlej dalje pa od 1:3 navzgor v nemško korist, zadnjih pet dni bojev pa celo že 1:7 v korist Nemcev (to je 440 »za boj sposobnih« borcev Štirinajste nasproti 2984 Nemcem). Ti suhi številčni izračuni in prikazi odnosa sil med sovražnikom in našo divizijo pa so nerealni tudi zaradi tega, ker v škodo ugleda Štirinajste zamegljujejo pravo sliko o mnogo večji nemški moči, saj nekateri vojaški strokovnjaki upoštevajo pri številčnem odnosu sil določene faktorje, s katerimi realneje prikazujejo nižji odstotek bojne sposobnosti za takšne enote, ki nosijo s seboj toliko in toliko ranjencev, ter ustrezno prikazujejo nižjo bojno sposobnost tudi za takšno enoto, ki je sorazmerno slabše opremljena in oborožena ali zaradi dolgotrajnih bojev skoraj razorožena, ker ji je zmanjkalo municije, kakor ga je Štirinajsti proti koncu njenega pohoda.

Iz ohranjenih (naših in sovražnih) dokumentov, objavljenih vojaško-strokovnih zapisov in iz memoarske literature je razvidno, da ob koncu pohoda Štirinajste sploh ni moglo biti 440 »za boj sposobnih borcev« zastran njihove skrajne fizične izčrpanosti, vtem ko so borcem razen nekaj nabojev pobrali vso municijo, da je lahko delovalo samo še vsaj nekaj obrambnih mitraljezov. Zato je že v uvodu omenjenega intervjuja povsem nemogoča tudi takšna ilustracija naših in sovražniških sil na pohodu Štirinajste, kakršna je tista, ki o divizijski oborožitvi pravi: »njena oborožitev pa za nemško niti najmanj ne zastaja« (podčrtal S. S.).

Glede takšne primerjave je pripomniti, da je razen ohranjene dokumentacije na razpolago še dokaj živih prič med poveljniki in borci Štirinajste in med štajerskimi ljudmi, ki vedo, da XIV. divizija, — kot so to imeli proti njej Nemci — ni imela ne samohodnih oz. jurišnih topov ne aviacije ne motorizacije za hitro menjavo borbenih položajev ter za hitro ustvarjanje obkolitvenih obrobov ne tankov in niti sanitetnih motornih vozil za ranjence.

Na vprašanje: »Potemtakem se boja proti diviziji ni udeležila nobena enota operativne vojske?«, Ambrožič odgovarja:

»Istega dne, ko se je hotela 14. divizija pri Šmarjeti prebiti čez Savinjo, se je v krajih Spodnje Savinjske doline nastanila 18. SS oklepna grenadirska divizija. Njen prihod v to kraje ni bil v nobeni zvezi z akcijo proti Štirinajsti. Take divizije za protipartizansko akcijo tudi ne morejo uporabiti, saj je opremljena in izurjena tako, da je sposobna za popolnoma drugačne naloge. Kljub temu pa je na Trecekov zahtevo dala eno svojo četo, postavljeno iz voda motociklistov za ogledniške akcije, skupine radijskih postaj in oddelka kamionov z zmogljivostjo 25 ton.«

Pri tem je sicer malo čudno slišati, da se je prav istega dne, ko se je hotela divizija prebiti čez Savinjo, tam blizu nastanila nemška elitna oklepna divizija in to v času, ko je Nemcem na centralnih frontah presneto primanjkovalo divizij, posebno še tankovskih! Čudno je tudi to, da te nemške tankovske divizije, očitno zelo miroljubne, ne bi prav nič brigalo bližnje bruhanje nemških topov proti Štirinajsti! Ne glede na to s poudarkom zanikano nemško oklepno divizijo, ne glede na to, če so morebiti pripadali proti Štirinajsti diviziji nastopajoči tanki kakor drugi, morda celo 16. SS tankovski-grenadirski diviziji »Der Reichsführer« — SS«, zgodovina beleži, da je na pohodu Štirinajste na Štajerskem prav zastran aktivnosti sovražnih tankov in aviacije (mitraljiranje kolone v nizkem letu) padlo dosti njenih borcev. Opuščanje ali zanikanje podatkov o smrtonosni aktivnosti nemških tankov in aviacije žali zlasti takšne preživele, hrabre protitankovske strelce, ki so na pohodu uničili ali poškodovali kar lepo število nemških tankov, kakor je na primer devetkrat hudo ranjeni Anton Dragar-Ciril, danes težki vojni invalid, ki si je na pohodu kar sam obežlil vest za dva takšna nemška tanka.

Glede Ambrožičeve končne ocene odnosa sil med Štirinajsto in sovražnikom se njegov sklep glasi takole:

»Iz vsega tega je moč ugotoviti, da divizije niso poslali na Štajersko v razmerah, ki bi z ozirom na nemško premoč ogrozile njen obstoj. Nasprotno: Nemci na Štajerskem še nikoli dotle niso bili tako slabi. Obeti za zmago Štirinajste so bili kaj vzpodbudni. Drugo vprašanje pa je, zakaj se niso uresničili.«

Razumljivo je tedaj, da je obravnavani intervju povzročil hudo negotovanje med preživelimi borci Štirinajste divizije, posebno med primorskimi, ki so za notranjskimi predstavljali številčno zelo pomemben del njenega borbenega jedra.

NADALJEVANJE

Pot k pravici, dolga enajst let...

Obiskovalcu Hrastnika, ki se od železniške postaje zagriže v ne preveč blag klanec mimo steklarne proti industrijskemu naselju, se slab lučaj nad zgradbo občinske skupščine na desni strani odpre lep razgled na dolino potoka Boben. Pravijo, da so ga regulirali že pred vojno, v letih 1934–1938 in takratni investitor mu je dal dno tlakovati. Niz hišic čepi na njegovem bregu. Med njimi je tudi enodružinska hišica s številko 78, ki nas nekoliko spominja na čas kolonizacije izpred nekaj tisoč let. Hišica stoji sredi velike mlakuže, ki jasno kaže, da je nastala iz sosednjega potoka. Prebivalci hišice si pomagajo na kopno preko lesenega mostu, čigar konca povezuje breg in vhodna vrata v prvem nadstropju.

Po osvoboditvi je marsikdo zagrabil za kramp in lopato in si hotel graditi streho nad glavjo. Tudi Franc Gregl si je postavil majhno hišo ob potoku Boben, tako, kakršno so zahtevali predpisi. Leta 1950, ko so na streho nove hišice postavili mlaj, Greglovi še niso vedeli, koliko gorja jim bo prinesel nedolžni potoček.

Greglovi so samo štiri leta uživali sadove svojega dela. Leta 1954 so namreč prišli delavci odbora za regulacijo potoka Boben pri bivšem občinskem ljudskem odboru Hrastnik in brez načrtov in strokovne izvedbe zaželeli vodni tok pred Greglovo hišo s pragovi. Občina je hotela zaščititi svoje zgradbe, ki leže nižje ob potoku in ki jih je potok izpodjedal.

Delavci, ki so takrat zabili v dno pilote, bržkone niso računali, da se voda razlije, če ne more dovolj hitro odtekati. Gladina potoka Boben se je dvignila in potok je kmalu prišel nezadržno poplavljal. Prod, ki ga je potok nosil s seboj, se je ustavljal pred hišo Greglovih in dvignil dno za dva do tri metre.

Vemo, kakšno razdejanje pušči za seboj neregulirana voda. Pri Greglovih je Boben poplavljal kletne prostore en meter globoko, kjer je Franc imel delavnico; zato je moral obrt preseliti v Zagorje. Žalosten je pogled na lesene, lično obtebane kmečke stopnice, ki vodijo v klet. Spodnji del je pod vodo, na nekaj stopnicah pa je opaziti nihanje gladine potoka. Na nekdanjem vrtu, ki je pod vodo, zgornji del senčnice še kljubuje vodni stihiji. Poleti je pod in okrog Greglove hišice zelo živahno; ponoči regljajo žabe meter pod oknom spalnice, podnevi pa delajo družbo gosti roji komarjev. Da ne bi bilo dolgočasno, pripjavajo po vodi tu in tam podgane in se po stopnicah poginjajo za hrano. Odveč je povedati, da mlakuža neznosno smrdi.

Pitno vodo so Greglovim napeljali nad zemljo, mimo mlakuže, šele pred nedavnim. V mlaki se zbirajo tudi fekalije.

Kdo so prebivalci te malce nenavadne hišice? Franc Gregl živi v njej s svojo ženo Marijo in tremi otroki, ki še hodijo v šolo. Franc je kmalu po okupaciji vedel, kje mu je mesto. Kmalu na začetku je začel delati za NOB, leta 1944 pa je šel v partizane. V 10. ljubljanski brigadi je postal invalid zaradi poškodbe hrbtenice. Drugače pa je soboslikar in pleskar.

Zato je leta 1961 eden izmed Greglovih otrok dobil krvavo grizo. In še kup drugih nevarnosti spremlja Greglove v tem kolonizatorskem domu. Pred časom se je nekemu obiskovalcu v kuhinji vdrla, ker so leseni nosilci v vodi strohnili. Ob nekem močnejšem naliču je bila družina odrezana od sveta in šele s pomočjo delavcev, ki so postavili zasilni most, so mogli Greglovi na varno.

Enajst let so kletni prostori in okolica hiše na cesti 1. maja 78 v Hrastniku en meter in več pod vodo. Dolgi enajst let krhajo Greglovi meče z občinsko administracijo. Zaman. Leta 1962 je sodišče prisodilo Greglovim nekaj več kot 600 tisoč dinarjev odškodnine. Toda s tem denarjem si ne morejo prav nič pomagati. In hiša je zapisana propadu, saj je tudi po izjavi medobčinskega sanitarnega inšpektorja Ferliča, ki si je hišo nazadnje ogledal septembra lani, nemogoče urediti odtok mlakuže v kanalno omrežje ali v drenažo. Inšpektor še meni, da stanovanjska zgradba ni primerna za bivanje, tako iz zdravstvenih razlogov kakor tudi po varnostnih predpisih.

Enajst let se Greglovi borijo za svojo pravico. Trkajo na občinska vrata, potrkali so na izvršni svet in pisali tudi predsedniku republike. Toda vsa ta pota vodijo v občino kot temeljno družbeno-politično skupnost.

»Vse to, kar je ugotovila medobčinska sanitarna inspekcija septembra 1966, je splošno znano dejstvo, ki je sicer bilo proučeno z dosedanjimi postopki in končno tudi s sodbo Vrhovnega sodišča SRS. V tem primeru gre samo za to, kdo je dolžan trpeti stroške ogroženega dela objekta, to pa je bilo doslej določeno z omenjeno sodbo...«

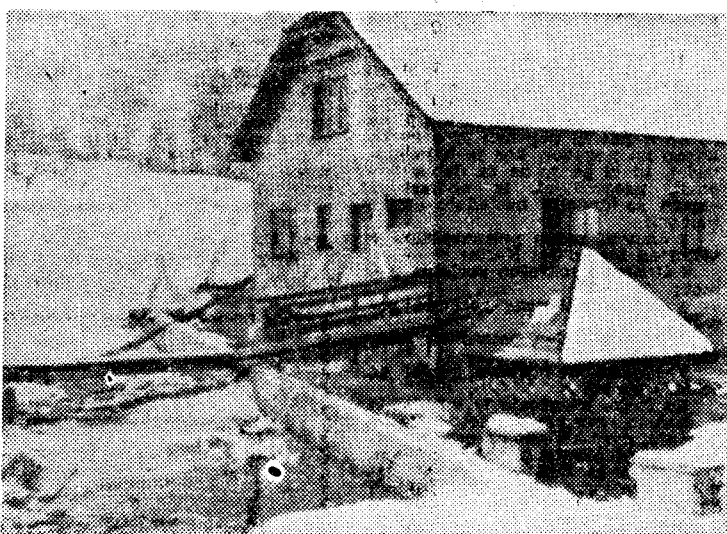
Tako so zapisali v uradnem dopisu Francu Greglu na občini Hrastnik dne 11. januarja 1967. Mrzlo zvene te besede, kot je že dolgo desetletje mrzlo v srcih Greglovih, ki čakajo na hišico, v kateri ne bo vlaga rezala do kosti, kjer se ne bo udiral pod in voda ne bo segala skoraj do vhoda v prvem nadstropju...

Kaj bo storila občina? Koliko let bo še trajala papirna vojna, v kateri trpijo trije mladoletni otroci, oče Franc, borec in invalid ter njegova žena Marija?

Povprašajmo še, kaj pravijo na občinskem odboru ZZB NOV Hrastnik.

Ivan Razdevšek, tehnični sekretar:

»Pravično bi bilo, če bi Greglovi dobili za uničeno hišo polno odškodnino, torej vrednost

Greglova hiša ob potoku Boben ni prijeten dom

Spomin, ki ostane vedno drag

Po končani februarški ofenzivi 1944. leta na XIV. divizijo, se je osvobodilno gibanje na Stajerskem širilo z neverjetno naglico. Z novimi borci okrepljene partizanske enote so z oporo na hribovite predele Pohorja, Mozirskih planin, Menine planine in zasavskih hribov obvladale in nadzirale skoraj vsa področja, ki teže k temu hribovju. Osvobodilno gibanje se je širilo tudi v predele vzhodne Stajerske, ki so jih Nemci držali še posebno čvrsto. Kozjanski odred se je hitro krepil in raste, vzporedno z njim pa tudi njegova napadalnost. Napadal in osvajal je sovražne postojanke, širil osvobodno ozemlje. Vodstvo NOB na Stajerskem je stremelo za tem, da se to vrenje čimprej prenese še v tiste predele, ki dotlej še niso bili v tolikšni meri zajeti.

Največja spodbuda za razvoj NOB in uspešnejše aktivistično delo pa je bila dejavnost partizanskih enot na odrejenem področju. Tako je v sredini junija 1944 prišlo na vrsto območje Konjiške gore, se pravi kraji ob progi od Grobelnega do Poljčan. Tja sta bili poslani Tomšičeva in Serčerjeva brigada z nalogo, da z napadi na progo preprečita prevoz v času, ko je bila v teku sedma ofenziva proti osrednjim enotam NOV in POJ in zavezniška ofenziva v Italiji. Uničenje lipoglavskega predora in orožniške posadke, ki ga je varovala, napad na orožniško postajo v Ločah ter rušenje proge med Lipoglavom in Grobelnim je naložilo na velik odmev ter navdušilo tamkajšnje prebivalstvo za NOB. Dokaz za to je prihod večje skupine fantov iz doline Žičnice na Kamno goro in vstop v partizane, takoj po vrnitvi Serčerjeve brigade z akcije na progi.

Po omenjeni akciji se je Serčerjeva brigada še nekaj dni zadrževala v predelu Dramelj, nakar se je vrnila na Pohorje. Srednje julija pa je dobila nalogo, naj se ponovno v že omenjene kraje in še dlje do Boča in Rogaške Slatine. Tako se je v noči med 15. in 16. julijem iz St. Jungerta (sedaj Gorenje) na Pohorju napotila preko ceste Sl. Konjice — Oplotnica, Sl. Konjice — Preloge in Sl. Konjice — Loče v bližino Kraperka, to je v predel med progo Grobelno — Poljčane in dolino ob potoku Žičnici.

Na Kraperk smo prispeli tik pred sončnim vzhodom 16. julija ter takoj po razporeditvi enot legli k počitku.

Komaj smo dobro zaspali, že me je prebudil brigadni dežurni oficir. Na vprašanje, kaj želi, mi je rekel, da neki možakar želi za vsako ceno govoriti s komisarjem brigade. Vstal sem in stopil pred hišo. Tam sem opazil močnega, dobro ohranjenega kmečkega moža petdesetih let. Le-ta mi je smehljaje se stopil naproti. Pozdravil sem ga in ga vprašal, kaj želi. Rekel je, da je Karel Zidanšek, posestnik iz vasi Škednja. Zvedel da je za naš prihod na Kraperk in prišel vprašat, če nam je potrebna kakšna pomoč. Na moje vprašanje, kakšno pomoč bi nam lahko nudil, je odgovoril, da misli na pomoč v hrani ali pa pomoč pri zbiranju podatkov o posadkah v sovražnih postojankah.

hiše. Morda bi šlo tudi s kreditom za popravilo stanovanjskega poslopja, toda tovrstni krediti so namenjeni le borem kmetom.

In Ivan Fajdiga, sekretar stanovanjskega sklada pri republikanskem odboru ZZB NOV Slovenije:

»Pred leti se je Franc Gregl obrnil tudi na nas. Ogledali smo si hišo in se pomenili z odgovornimi ljudmi z občine Hrastnik. Obljubili so, da bodo zadevo uredili sporazumno s Francem Greglom. Menim, naj odgovarjajočo škodo plača tisti, ki je povzročil.«

-žč-

Novi proizvod kombinata

»MLINOTEST«
AJDOVŠČINA

TORTELINI

so polnjena jajčna testenina z nadevom
najboljših vrst mesa, sira in raznih
zimb

Uporabljajo se kot samostojna jed v raznih omakah
ali na juhi.

To je nova pridobitev za gostinstvo in gospodinjstvo.
Priporočamo tudi naše vafel proizvode — napolitanke
različnih vrst,

Ko je Karel po končanem dogovoru odšel, smo naročili šefu OC brigade, naj tudi preko starih zvez, ki smo jih imeli s Pohorja, preveri resničnost poročil, ki jih bo Karel posredoval. Na ta način smo hoteli takoj v začetku preveriti, če imamo v osebi Karla iskrenega sodelavca.

Karel je še istega dne odšel v Sl. Konjice ter se vrnil z zelo izčrpnimi podatki o sovražniku v Sl. Konjicah, kakor tudi v že prej omenjenih postojankah. Ti podatki so nam koristili že nekaj dni pozneje, ko smo šli z brigado preko proge na območje Sladke gore in Boča. Podatki so se ujeli s tistimi, ki so jih naši obveščevalci, sicer nekaj pozneje, dobili po starih zvezah.

Popoldne tistega dne me je Karel še enkrat presenetil. Poslal mi je sporočilo, da je prišla v Škedenj Videničeva Fanika (sedaj stanujoča v Celju), s katero se lahko srečam pri njegovi zidanihi med Škedenjem in Kraperkom. Sporočila in vabila sem bil zelo vesel, zakaj nadejal sem se novic o domačih ljudeh, ki so jih Nemci 1941. leta izselili. Na sestanek sva šla z obveščevalcem, ki je Faniki in Karlu zaupal razne obveščevalne naloge. Tako je Fanika poleg Karla in njegovega brata Toneta postala aktivna obveščevalka, ne samo za Serčerjevo brigado, temveč tudi za druge enote XIV. divizije, ki so se pozneje čisto zadrževale na Konjiški gori. Kraperku in Pletovarju. Poleg obveščevalnih podatkov so nam ti obveščevalci prinašali tudi sanitetne, pisarniške, fotografske in druge potrebščine, potrebne enotam ali pa bolnišnici, ki je bila pozneje ustanovljena na tem območju.

Ko so bile v jeseni 1944. leta na Konjiški gori ustanovljene partizanske bolnišnice »Zima«, je pretežni del oskrbe, ne samo

s hrano, temveč tudi z zdravili, slonel na omenjenih sodelavcih. Kadar naše enote zaradi nemških zased niso mogle poslati ranjenca, potrebnega zdravljenja, v bolnišnico, na javko, so ga pustile pri tem ali onem kmetu ter o tem obvestile Zidanška. On je v takšnih primerih, potem ko so Nemci odšli, preskrbel za prenos ranjenca v bolnišnico. Kadar je dobil takšno obvestilo, je navadno odgovoril: »Bomo že poskrbeli, kakor je treba.« In dejansko je za to poskrbel.

Tudi Karlov brat Tone, posestnik v Stipaliču, je bil zelo delaven sodelavec OF. Tako so imele partizanske enote in ustanove v bratih Zidanških iz Škedenja in Spitaliča ter požrtvovalni aktivisti Jasni iz Tolstega vrha pod Konjiško goro zveste in požrtvovalne sodelavce, pripravljene v vsakem trenutku priskočiti na pomoč; v osebi Videničeve Fanike pa solidno obveščevalno zvezo s Sl. Konjicami, ki ni odpovedala tudi takrat, ko so bili predeli vzhodne Stajerske, zaradi bližnje fronte, natrpani z nemško in kvsilniško soldatesko.

To so bili aktivisti, ki jih ni bilo potrebno iskati ob prihodu enot na njihovo območje. Nasprotno, sami so iskali zvez z enotami in jim nudili vso potrebno pomoč. Njihovo vestno in požrtvovalno sodelovanje ter vpliv, ki so ga imeli na prebivalstvo na področju Konjiške gore, Kraperka in v dolini Žičnice, je pripomoglo, da so se partizani v teh krajih počutili domače in varne. Kljub sorazmerno pasivnemu kraju so bili dobro oskrbovani. Ravno zaradi tega spomin na srečanje in sodelovanje s takšnimi ljudmi ne zbledi in ostane vedno drag.

Miha Butara-Aleks

Serčerjeva brigada je v junaških bojih februarске ofenzive 1944 tako hudo izkervavela, da je bilo treba po ofenzivi na novo sestaviti preostale borce v majhno enoto. Brigadni komisar Miha Butara-Aleks bere povelje z novim komandnim sestavom čet in bataljonov.

Krajevnim organizacijam ZVVI, ZROP, ZB toplo priporočamo obisk vinorodnih Haloz in letovišča

»GRAD
ŠTATENBERG«
v Makolah

Cene penziona 2700 do 3200 starih dinarjev.

Tujske sobe, apartmaji, specialitete.

Obiščite tudi

gostilno »POD GRADOM«, Makole,
gostilno »DRAVINJA« v Poljčanah
restavracijo »PRI KOLODVORU«

Letna skupščina ZB NOV v Štorah

Dobro leto dni je minilo od zadnjega običnega zbora članov ZB NOV v Štorah pa so se zopet zbrali, da pretrasejo in ocenijo delo te krajevnice organizacije v pretekli enoletni dobi.

Iz poročila predsednika Milka Starca je bilo razbrati, da so bili v preteklem letu zopet zelo delavni, da so zadovoljivo delale komisije: za spomeniško varstvo, za probleme borcev, za vprašanja otrok padlih in še živih borcev in aktivistov NOV, da pa ne morejo biti zadovoljni z delom aktivna borcev v železarni, ker se še ni razvil. Kakor so člani ZB zelo aktivni v marsikateri dejavnosti v pod-

nje posebne dobe, pa ne zberejo dokumentacije, 31. decembra lani pa je potekel rok za uveljavitev posebne dobe po sedanjem načinu. Odslej bodo zainteresirani lahko uveljavljali svoje pravice v tem vprašanju le še na sodišču, več bo stroškov in več izgube časa.

Ugotovili so, da je komisija za spomeniško varstvo tudi v preteklem letu vzorno skrbela za spomenike, spominska obeležja in njih okolico. Na Opoki pri Štorah so postavili popolnoma obnovljen spomenik borcem slavne XIV. divizije, ki so v noči med 15. in 14. februarjem 1941 prekopali na tem mestu Voglajno, železniško progo in cesto Celje-Rogaška Slatina. Lani so 3. julija odkrili nov spomenik reševniškim junakom Na Siemenih pri Javorniku nad Štorami. Obnovili so

odobrili povišanje osebnega dohodka na to višino. V postev bi prišlo 29 članov ZB NOV. Upajo, da bo predlog sprejet, kar bi pomenilo lep korak naprej v skrb za borce NOV. Za člane ZB NOV, ki so vstopili v NOV pred 9. 9. 1943, pa imajo že urejeno to zadevo tako, da prejemajo na delovnih mestih, ki jih zasedajo, najmanj 300 točk, kar je steier ocena za kvalificirana delovna mesta (del. mesta kvalificiranih delavcev). Te ugodnosti je bilo deležno 5 članov, trije od teh so bili lani upokojeni, dva pa še prejemata razliko na delovno mesto po 90 oziroma 130 točk (dodatek na svoje del. mesto, na svojo osnovo OD). Za tako skrb je res treba izreči priznanje odboru, ki je tako agilen. Komisija, ki ima na skrbi otroke padlih in še živih borcev, je ob obisku na domovih takih otrok, ki imajo slabe ocene v šoli, ugotovila, da je za slab uspeh v šoli krivo domaće okolje, zamejena skrb za vzgojo in vzrejo otrok. Pri nekaterih hišah so bili užaljeni, češ kaj vas brigajo naši otroci.

Za adaptacijo stanovanjskih hiš so bila dodeljena posojila: v višini od 500.000 do 1.500.000 S-din 5 članom, štirje so denar pravilno uporabili, eden, ki je dobil najvišjo vsoto, pa se do danes ni popravil hiše in bo klican na pogovor, ker je baje material, ki si ga je za ta denar nabavil, preprodal. Iz občinskega sklada so dodelili naslednje oblike pomoči:

6 članom redna priznanina v višini od 100 do 200 N-din;
6 članom dvakratna socialna pomoč;
3 članom enkratna socialna pomoč;
4 članom redna pomoč za solanje otrok;
3 članom pa občasna pomoč za solanje otrok.

Občinsko združenje je omogočilo 3 članom brezplačno letovanje v Rovinju, dvema članoma pa je za letovanje prispevalo 50 % k stroškom. V Rovinju je lani letovalo 17 članov z družinami, 1. oktobra so organizirali izlet članov z orledom partizanskih krajev na Dolenskem in ogledom Baze 29 v Rogu, udeležilo se ga je 67 članov, ki so radi prispevali 20 N-din in so bili z izletom zelo zadovoljni.

Ni pa še rešeno vprašanje rednih zdravniških pregledov članov, ker Zdravstveni dom nima sredstev za kritje stroškov.

Krajevni praznik 8. maj so proslavili s kulturnimi in športnimi prireditvami.

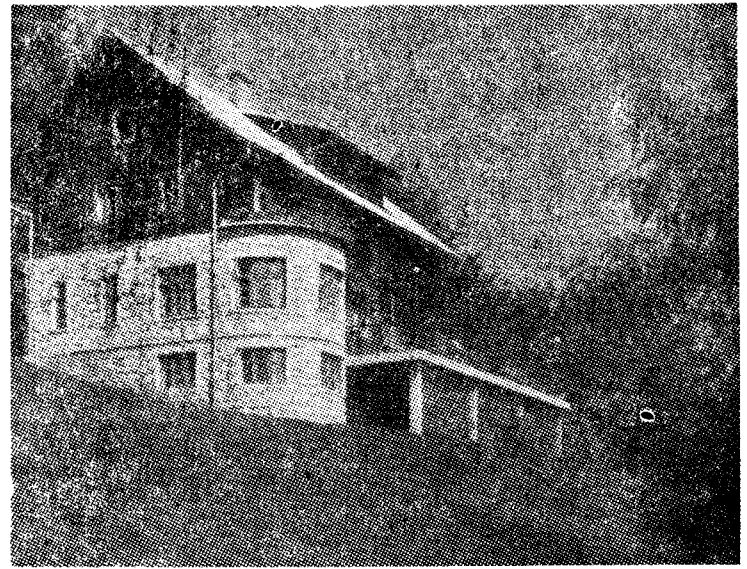
V razpravi so načeli vrsto vprašanj, ki so že bila omenjena v poročilu predsednika, posebno pa so poudarili skrb za Vrunčev dom na Svetini, ki je bil z veliko požrtvovalnostjo, s prostovoljnim delom, darovanjem lesa, prostega časa, voženj itd. zgrajen za dom oddiha članom ZB, sedaj pa je zaprt; propada dom, propada cesta do doma, zgrajena s prostovoljnim delom, ker v novih ekonomskih razmerah gospodarjenja ne morejo vzdrževati doma. Stalnega osebja ne morejo nastavitvi, prostovoljci tudi ne morejo biti

stalno od doma v omenjenem domu oddiha, kot depandansa železarniškega doma na Svetini se tudi ni obnesel. Nameravajo ga oddati novoustanovljenemu odboru za rekreacijo pri občinski sindikalni zvezi za primerne odškodnine.

Ob dnevu mrtvih sta bili izvedeni dve osrednji komemoraciji, prva v Štorah, druga pred spomenikom na Svetini. K dostojni izvedbi sta prispevali zlasti šolski vodstvi v obeh krajih.

Članstvo je z aplavzom odobrilo izročitev skromnega darila dosedanjemu predsedniku Milanu Starcu za njegovo požrtvovalno delo in izreklo pohvalo za vestno in prizadevno delo tajniku organizacije Pavlu Stefančiču, priznanje blagajničarki Jožici Stravs in predsednikom komisij, ki so res dobro opravili svoje odgovorno delo. Zastopnik občinskega združenja ZB NOV iz Celja je pohvalil delo dosedanjega odbora in komisij in poudaril, da je bila krajevena organizacija v Štorah daleč najboljša na območju Celja, saj je opravila dela za tri druge organizacije. Zgledno varstvo spomenikov in spominskih obeležij za služi vso pohvalo, enako delo v skrbi za člane, za otroke borcev in posebno še skrb za izboljšanje gnetnega položaja borcev, zaposlenih v železarni, ki so odšli v NOV pred 15. 9. 1944.

Nov odbor čakajo odgovorne naloge, nadaljevati vzgledno de-

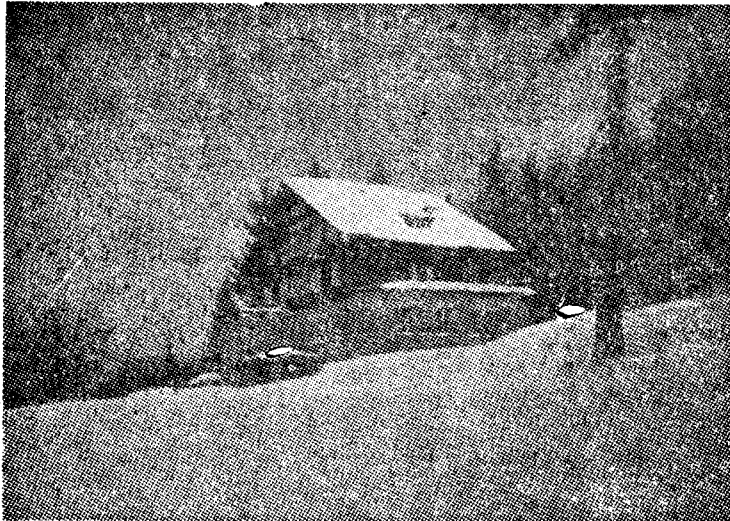

Celjska koča (750) znana planinska postojanka in priljubljeno letovišče štorskim železarjem

lo predhodnikov, poživiti delo aktiva v železarni, navezati boljše stike z ZROP in ZVVI ter z ostalimi družbeno političnimi organizacijami v kraju. Ko pa srečamo v novoizvoljenem odboru zopet imena dolgoletnih izredno požrtvovalnih članov:

Milana Starca, Miška Verbiča, Pavla Stefančiča, Antona Melanška, Marije Jencič in drugih, vidimo v tem poročilo za nadaljevanje uspešnega dela te vzorne krajevnice organizacije ZB NOV.

R. U.

Svetina, izletniški kraj (790 m) in rekreacijsko središče. Svetina, znan kulturno-zgodovinski spomenik in ena najlepših srednjegorskih vasi

jetju in izven njega, tako si ne znajo najti prave oblike dela v aktivu borcev, da bi tako olajšali reševanje številnih vprašanj, ki še tarejo člane ZB NOV. Krajevena organizacija ZB v Štorah šteje 223 članov, priznana enojno ali dvojno posebno dobo ima 161 članov ali 73 % vsega članstva, kar je že veliko, vendar še odbor ni zadovoljen, ker vedo, da je še mnogo članov, ki so upravičeni na prizna-

nasade in vse okolje pri spomenikih in spominskih obeležjih v gozdovih okoli Svetine. Vloženega je bilo mnogo truda, prostovoljnega dela in prostega časa, da so lahko pomogli nad svojim delom. Prav tako komisija, ki skrbi za borce, ki jim rešuje stanovanjska in mnogo drugih vprašanj, obiskuje bolne člane na domu in v bolnišnicah, ali okrevajočih oskrbi potrebnim denarno pomoč itd. Izdelan je predlog in že poslan v razpravo organom upravljanja v železarni, naj bi članom ZB NOV, ki so stopili v NOV pred 15. 9. 1944, a njihov OD ne dosega povprečja OD v podjetju, ki znaša mesečno okrog 80.000 S-din,

Andrej Hlede 70-letnik

gova družina razen dveh sester in brata. Tu se je zaposlil kot pomočnik v trgovini usnja pri zavednem Slovencu Brunu Sauniku. Ko so fašisti začeli zapirati in mučiti zavedne patriote, je Andrej začel sodelovati tajno s profesorjem Zorkom Jeliničcem, z njegovo ženo Faniko, Vencetom Špacapanom iz Ozeljane in Mihaelom Pahorjem iz Mirna, in sicer v okviru znane antifašistične organizacije TIGR. Imeli so tajne sestanke tako v Gorici kot tudi na podeželju — v Lokvah, v Brdih, Vipavskem in pod. Ta organizacija je bila povezana tudi z znanimi heroji Bidovcem, Valenčičem in drugimi zavednimi patrioti, ki so se tedaj borili za pravice zatiranega primorskega ljudstva.

Na žalost pa so Jeliničča in njegovo ženo fašistične oblasti kmalu aretirale, kakor tudi mnogo drugih zavednih patriotov.

Tovariš Hlede jim je postal sumljiv zato se je moral javljati na kvesturi. Dobival je grozilna pisma, ki so jih pisali domači odpadniki.

Ker ni mogel več prenašati in gledati grozot nad našimi ljudmi, se je preselil v Jugoslavijo, kjer je nadaljeval svojo obrt. Z marljivostjo in vztrajnostjo je zaslužil napotrebnejše, da je mogel preživljati svojo družino.

Tudi 1941. leta se je oprijel dela na terenu kot obeščevalca Osvobodilne fronte. V letu 1943 so ga Nemci aretirali in z drugimi zavednimi domačini odpeljali v zloglasno taborišče — mučilnico Dachau, kjer je ostal do konca vojne. Tudi tukaj je kljub zelo strogi kontroli esesovcev pomagal svojim rojakom in partizanom, kolikor je mogel. Koliko je pretrpel, je težko opisati. Na njem so delali vivoeksperimente, tako da še danes čuti hude posledice. Sodeloval je s tovarišem dr. Frantom Mišom, skupaj sta pomagala mnogim trpečim partizanom.

Po vrnitvi iz taborišča Dachau je kljub vsemu poprijel za delo pri obnovi domovine. Bil je več kot deset let predsednik ZB v Polju. Tudi sedanjí odbor Zveze borcev se ga je spomnil pri proslavi 70-letnice, kar ga je še posebno ganilo.

Vsi, ki ga poznamo, mu želimo, da bi preživel še mnogo lepih in prijetnih let v svobodni domovini, za katero je dal vse, kar je mogel.

M. B.

Andrej HLEDE iz Polja pri Ljubljani je pred kratkim slavil 70-letnico rojstva. Bili so tega dne pri njem na obisku brat in 7 sester. Tako skupaj zbrani so se videli zadnjič pred 50 leti. Snidenje je bilo zelo ganljivo. Predzadnje njihovo snidenje je bilo 1916 leta, ko so bili mnogi od njih še otroci. Tedaj jih je vojna vihra zanesla iz sončne Gorice v Eichorn na Spodnjem Avstrijskem; tam so preživeli štiri huda leta z materjo, medtem ko sta bila najstarejši sin Andrej in oče na goriški fronti. Seveda se niso preselili prostovoljno, temveč so jih tedanje oblasti nasilno deportirale kot tudi mnoge druge primorske družine. Andreju je tedaj uspelo priti na dopust in je videl trpljenje bolne matere z 9 otroki. Živeli so vsi skupaj v eni sami sobi v zamušeni hiši in se mučili do konca I. svetovne vojne. Preživljali so se s težkim delom pri kmetih in pravitnikih.

Po zlomu in razpadu avstro-ogrske monarhije so se vse deportirane družine morale umakniti iz Avstrije in se izseliti v tedanjo SHS. Tudi tedanje oblasti v SHS niso znale, a še manj hotele urediti vprašanje tedanjih preseljencev iz Primorske. Vse tedanje preselence so preselili v bivše vojaške bolnišnice Strnišče pri Ptuj.

Andrej se je takoj po zlomu 1918. leta odzval pozivu in stopil v vrste borcev — prostovoljcev za severno mejo. Po demobilizaciji se je vrnil v Gorico, kamor je prispela tudi vsa nje-

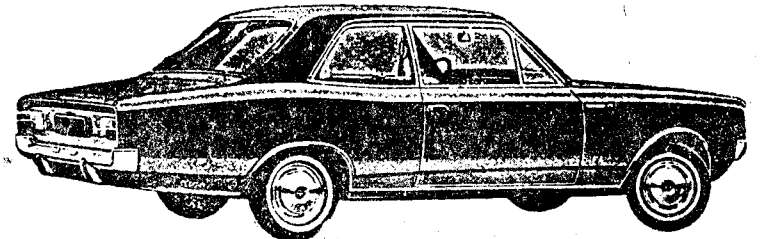
POOBlašČENI ZASTOPNIK **avtoflehna** LJUBLJANA

OPEL REKORD		
dvoje vrat	1500 ccm	DM 6.600
štiri vrata	1500 ccm	DM 6.900
CARAVAN — troje vrat	1500 ccm	DM 6.900
OPEL KADETT		
dvoje vrat	1100 ccm	DM 4.992
štiri vrata	1100 ccm	DM 5.328
CARAVAN — troje vrat	1100 ccm	DM 5.328

Dobava iz konsignacijskega skladišča v Ljubljani.

PREDSTAVNIŠTVA:

LJUBLJANA — Titova 25. tel. 312-022 • ZAGREB — Ilica 13. tel. 23-598 • BEOGRAD — Brankova 14. tel. 629-354 • RIJEKA — Rade Končara 44/VI, tel. 23-919 • SARAJEVO — Senoila 8. tel. 25-111

LJUBLJANA

VELEBLAGOVNICA nama LJUBLJANA vam v II. NADSTROPJU TRGOVSKE HIŠE, Tomšičeva ulica 2 in v »KONFEKCIJI ELITA«, Čopova ulica 7 nudi v bogati izbiri

• KVALITETNO MOŠKO IN ŽENSKO KONFEKCIJO TER METRSKO BLAGO ZA PLAŠČE, OBLEKE IN KOSTUME v modnih tkaninah izbranih vzorcev in barv ter krojev za vsako priložnost in vsak okus.

• IZDELAVA KONFEKCIJE PO MERI

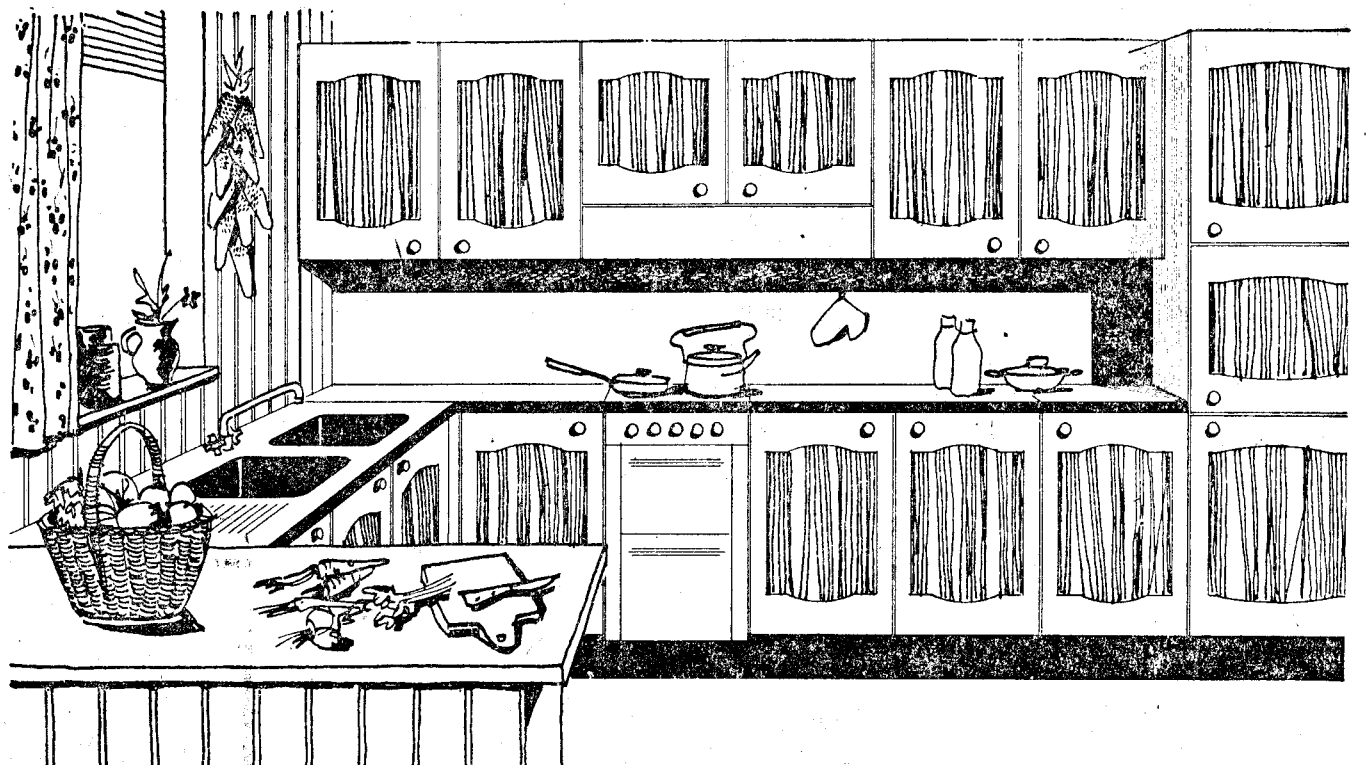
• LASTNI POTROŠNIŠKI KREDIT ZA NAKUP ZIMSKE KONFEKCIJE

nama

LJUBLJANA

LIP Zagorje

KUHINJA ZALA
VAM PRIČARA DOMAČE VZDUŠJE

MILE PAVLIN SOŠOLCI

Kurir je odhitel, vesel da se bo rešil tekanja in bivanja v nevarni vasi, Savo pa je še nekaj časa postopal okoli taborišča. Nenadoma se je spomnil, da taborišče iz vasi lahko vidi, saj pelje proti njemu pot in pogosto hodijo po njej kurirji in drugi. Tudi dim in odsev ognja bi lahko opazili. Vsakdo, ki se vsaj malo razume na vojaške zadeve, bo uganil, da je najbrž v hosti skrito poveljstvo enote, ki preiskuje vas. Zatorej je sklenil vzeti konja in napraviti velik ovinek ter priti v vas z druge strani.

Poslovil se je od kurirjev, stražarjev in telefonista in jim naročil, naj do večera pospravijo žico, šotor in posode, potem pa je zajahal kljuje in odjezdil.

Bilo je že precej čez poldne, ko je prijezdil do stražarja. Ta je postopal po Savovem navodilu in poklical dežurnega. Odvedel ga je v štab. Tam je nekaj časa sedel in poslušal poročila, potem pa je odšel proti župnišću.

Stopal je ob cerkvenem zidu in pogled mu je zdrsnil nazgor. Kar mimogrede, nehoti. Kako visok utegne biti tale zvonik, je pomislil in se spomnil govorice o zvonu. V vseh drugih cerkvah so imeli železne, ki so jih kupili po prvi svetovni vojni. Le v tej cerkvi so imeli bronastega, ki je zvonil posebno lepo, doneče in slovesno, s srebrnim otenkom. Da, ta vas je tako daleč od železnice, zvon je bil tako težak in vaščani tako verni, da jim med prvo svetovno vojno zvona niso odpeljali. Sam škof se je zavzel zanj, da ga niso prelili v topove, kot se je zgodilo z zvonovi drugih cerkva. Ko je Avstriji tako manjkalo bron...

Kako bi takle zvon zgrmel z visokega zvonika na tla, je pomislil Savo. Več ton teže in trdo kamenje. Kako bi zadonelo zadnjic, v slovo! Včasih, ko se je zvonik vnel in ko so pregoreli nosilni tramovi, je baje zvon treščil ob tla in takrat so pobožne ženske zatrjevale, kako je zajel v slovo in se poslovil od življenja, kot da je živo bitje.

Tukaj pa je precej visoko in je nevarno zaradi strele, je spet pomislil Savo. Ali imajo sploh streljivo? Nikoli še ni utegnil pogledati kvišku. Zdaj ima čas.

Da, imajo ga. Vrh zvonika je tanka igla, jeklen drog s pozlačeno konico, ki se lesketa ob sončni svetlobi. Od njega vodi jeklena vrvi, pritrjena s klini ob zidu. Včasih kak klin popusti in se izluči iz zidu...

Okoli se mu je ustavilo na koncu vrvi. Nekje pri vrhu zvonika je bil vod prekinjen, ravno pri nekem klinu. Bingljal je in žice so zijale razpletene kot cvet.

Zanikrnost, je pomislil Savo. Opozoril bom kaplana, naj popravi streljivo, drugače bo udarila strela in bo začelo goreti. Potem bodo ljudje govorili, da to nekaj pomeni, da je božja kazen, ker se motovili po svetu mi komunisti, krvoločni partizani.

Pozvonil je in spet čakal. Potem je zasiljal za vrati Stanislavov prestrašeni glas. Vrata so se odprla. Kaplan se je vidno razveselil.

»Samo da si prišel. Bal sem se že. Zadnje tri dni so tukaj v vasi neki sitni partizani, ki so pretaknili vso cerkev in župnišče. Ne vem, kaj iščejo. Si zvedel, da sem spraševal po tebi in te prosil, da bi prišel?«

»Ne,« se je mirno zlagal Savo. »Slučajno sem prišel, ko sem slišal, da so naši v vasi. Sklenil sem, da bom izkoristil priložnost, saj zdaj najbrž naših lep čas ne bo sem, pa tudi utegnem oditi kam daleč.«

»Ali so ti kaj vzeli?«

»Ne, tisto ne bi mogel reči, samo ljudje ne morejo delati in ženske se boje, da jih bodo vse odpeljali. Strašne reči se slišijo o vas, kaj počenjate z devicami...« Suho se je zasmeljal in nadaljeval:

»Tolažil sem jih, pa mi ne verjamete dosti. Šele ko boste odšli, bo spet mir. Kaj hočete od naše vasi, povejte mi, bom jaz vprašal in nagovoril ljudi, naj vam dajo?«

»Gre za to, da ugotovijo, koliko je ljudi in koliko zemlje imajo, da bi vedeli, koliko lahko da vsaka hiša. Tukajimate terencev, ki drugje opravljajo take reči, zato je prišla sem vojaška enota. Kakor sem prej slišal v štabu, kamor so me odpeljali, ker me niso poznali, so že opravili in bodo ponoči odšli dalje...«

»Počakaj...«

Cez nekaj minut se je vrnil z litrom vina in ga postavil na mizo. Potem je ponudil še četrta hleba kruha.

»Drugo sem dal onim, ko so bili pri meni. Celo tabernakelj sem jim moral odpreti, tako so nezaupljivi. Menda ne mislijo, da skrivam tamkaj moko in mast?«

»Kaj veš, kaj jim pade na pamet,« se je izgovoril Savo. »Morda je koga izmed njih zanimalo, kaj je notri, ker še nikoli ni videl tabernaklja, keliha, monštrance in drugega od blizu. Ko je bil še otrok, ni smel blizu, saj imate menda zato pred oltarjem ograjo, ali ne?«

Kaplan se je nasmeljal.

»Da, dobro da sem se spomnil,« je rekel spet Savo. »Skoraj bi bil pozabil. Streljivo na zvoniku boš moral popraviti. Žica je pretrgana, čisto zgornji pri zvonovih. Če udari strela, bo preskočila na zvonove in... Lesa je v zvoniku dosti, suh je kot smodnik... Prejle, ko sem šel semkaj, sem pogledal gor in opazil, kako bingljal...«

Kaplan je prebledel, nato pa zardel. Savo ga je pogledal začudeno in takoj pomislil: Zakaj neki mu je zaradi tako brezpomembne reči tako nerodno.

Cez nekaj časa je z otrplim jezikom zajecjal:

»Hvala, popravil bom, kar z žico bom zvezal, še nocoj. Saj veš, kako je, če ni cerkvnika, če moram jaz delati namesto njega. Odšel je v Ljubljano k domobrancem, čeprav jih ima že čez štirideset. Drugače bi ga pa vi vzeli...«

Potem je na dušek spil kozarec vina in počasi začel kazati znake veselosti. Naenkrat je postal naravnost prešerno vesel, skušal je zapeti.

»Kako pa kaj domobranci? So spet kaj spraševali po meni?«

»Dvakrát ali trikrat so se pripodili skozi vas, malo je pokalo, pri meni pa se ni nihče oglasil. Bolje tako, nimam red opravka z njimi. To, kar počenjajo zlasti zadnje čase, posebno s Primorci, ki jih zajemajo, je pa že preveč. Razumem, vojska je vojaka, krutosti skoraj ni mogoče preprečiti. Toda če ti iz čistega veselja zakoljejo človeka kot prašiča, to je preveč. Tako se je zgodilo v naši vasi z nekom, starejšim možem. Bil je mobiliziran, pa so ga vseeno...«

»Si o naših v Ljubljani kaj zvedel? Boš šel v Ljubljano?«

»Nič. Zaenkrat ne grem, je zdaj še bolj nevarno, ko so začela letala napadati vlake. Angleži so obrnili domobrancem hrbet, to se vidi...«

Sonce je bilo tik nad hribi. Skozi odprto okno so vdrali njegovi poševni žarki v sobo. Za trenutek sta oba umolknila.

Potem se je Savu zardelo, da zunaj sliši nekakšen ropot, kot odmev oddaljenega streljanja. Prav tedaj je spet spregovoril kaplan:

(NADALJEVANJE)

Ze novembra lani je prišla v Maribor na obisk nekdanja bolničarka 11. brigade, imenovane tudi »Pohorska«, drugače pa brigada Miloša Zidanška, tovarišica Sonja Klimenka Antonovna.

Ta žena, ki živi v mestu Evpatorija na Krimu v Sovjetski zvezi, je po poklicu trgovski inšpektor, obiskala pa je svojo 21 let staro hčerko Larisavo Hanžič, slušateljico pedagoške akademije v Mariboru, zdravnika Zmaga Slokaña, medicinsko sestro Sašo Kambič ter več tovarišev, ki jim je stregla, ko so bili ranjeni. Med drugimi sta bila tudi Rajko Kirm — Pero in Ivan Vajngerl — Čriček.

Klimenkovi so njeni vojni tovariši pripravili lep sprejem. Dolgo so si pripovedovali vojne zgodbe, peli partizanske in ruske pesmi, marsikdo je imel rosne oči, saj je pre-

Sonja pa se je čez približno mesec dni vrnila v brigado.

Zaradi poguma, požrtvovalnosti in skrbi za ranjence so Sonjo, borci zelo spoštovali. Razen tega, da je bila bolničarka, je nastopala tudi na različnih mitingih, saj je zelo lepo pela. Tudi sama je zelo vzljubila svoje tovariše, saj je med njimi našla daleč od svoje domovine in staršev svo domaćnost. Zato se je tudi junija 1944, ko je zbolela za pljučnico, težko poslovila od brigade.

Zdaj je bila Sonja sama bolnica, znašla se je v partizanski bolnišnici »Košuta«, ki jo je vodil zdravnik Zmago Slokan. Hitro si je opomogla in se živela v nove razmere ter se posvetila delu. Zdravnika Slokana je po pripovedovanju Saše Kambičeve klicala kar »očka«. Hitro se je tudi privadila slovenske govorice in se zdaj lepo govori po naše, čeprav je že dolga leta med svojimi rojaki.

V kratkem času je pridobila Sonja v bolnišnici zelo veliko znanja, tako da sta se

strel, vsi so mislili, da so Nemci bolnišnico našli. Vsi, ki so lahko hodili, so zapustili bolnišnico, le trije ranjenci so ostali, med njimi Rajko in Sonja. Malo, slabotno dekle, si ga je naložila na hrbet in ga odnesla, nato pa spet prinesla nazaj. Vsi so občudovali njeno žilavost.

Kasneje je Sonja delala v bolnišnici »Zaklon«, ki jo je prav tako vodil Slokan. Spominja se hajke iz leta 1944, ki jo je vodil sam Franz Steindl, vodja »Stajerske domovinske zveze« iz Maribora. »Košuto« so morali izprazniti, med umikom pa je bil spet ranjen Ivan Vajngerl — Čriček, ki se je tam, zdravil. Nemci so bili že čisto blizu, osebje in ranjenci so morali bežati. Med begom so naleteli na precej širok potok in vanj je padel ravno Vajngerl. Sonja je opazila, kaj se je zgodilo in ga hotela izvleči, pa je še sama padla v vodo.

Zdaj je Ivan Vajngerl 80 odstotni invalid. Dogodka se še vedno spominja, kaj se ga ne bi. Pripoveduje, kako težko je šel za drugimi, ker je bil visok sneg, med skakanjem pa se mu je odvezal čevljev in se sezul. Ni bilo časa, dalje je moral kar bos, iz noge mu je začela teči kri in je zaostal. Ko je Sonja ugotovila, da ga ni med drugimi, je tekla nazaj in ga vlekla dalje, vmes pa govorila: »Gremo, Čriček, gremo, da te ne dobe Nemci!«

To je le nekaj zgodb, ki po svoje govorijo o Sonji, o njenih človeških lastnostih, pa tudi o skromnosti, hrabrosti in tovarištvu. Ko se je poslavljala od partizanskih tovarišev, so ji ti izročili knjižico »Spomini se, tovariši.« Ko jo bo brala in gledala slike, se bo lahko spominjala vojnih dni v Sloveniji, tovarišev v Koroškem bataljonu, 11. brigadi in po bolnišnicah.

Borci so Sonjo prosili, naj jim pomaga najti ostale tri Rusinje iz brigade, ki so prišle skupaj s Sonjo z Raven v Koroški bataljoni, nato pa tudi v 11. brigado. Baje ena izmed njih zdaj živi poročena nekje v ljubljanski okolici...

Drago Miklavc

Obisk po 22 letih

teklo 17 let, ko je Sonja odšla iz Maribora...

Kako je Sonja prišla k našim partizanom?

Tako kot mnogo drugih deklet so tudi njo Nemci odpeljali od doma na prisilno delo v Nemčijo. Končno se je znašla v taborišču v sedanjih Ravnah na Koroškem, kjer je bilo več drugih Rusinj in Ukrajink. V drugi polovici 1943 je Sonja s tremi tovarišicami ušla in se priključila Koroškemu bataljonu. Pobege je tako njej kot mnogim drugim organizirala znana koroška borka Lenčka. Pozneje se je bataljon pridružil 11. brigadi.

2. bataljon 11. brigade je nekega dne odšel proti Mislinji, kjer so bili obkoljeni, več borcev je padlo, med njimi tudi bataljonski komisar Artač. Končno pa so se prebili. Sonja je spremljala na Koroško ranjenega Toneta Okrogarja — Nestla, ki je bil zelo izmučen, imel je dve rani.

Med potjo sta Sonja in Nestl počivala pri nekem kmetu. Sonja je nenadoma opazila Nemce pri vratih in to brž povedala Nestlu. Ta je bil iznajdljiv kot vedno in čeprav še v polsnu vrgel bombo skozi vrata, naravnost med Nemce. Ti so bili tako presenečeni, da ju niso utegnili zgrabit, ampak so začeli za njima streljati, ko sta bila že zunaj. Nestl je dobil dve novi rani. Po sedmih dneh sta s Sonjo vseeno srečno prišla na Koroško. Tam se je Nestl zdravil v nekem bunkerju,

oba zdravstvena delavca, strokovno usposobljena, lahko nanjo popolnoma zanesla. Saša se je spominja kot zelo plemenitega dekleta, ve povedati mnogo podrobnosti o njej. V čudovitih pesmih je izražala svoje domotožje, navezanost na dom in spomine na mladost, čeprav je bila vselej značaja.

Rajka Kirna — Pera so nekega dne prinesli v bolnišnico ranjenega iz Sercejeve brigade. Pozneje je postal komisar partizanskih bolnišnic sektorja P-2. Sonje se spominja, kako je znala v velikim človeškim občutkom ravnati z ranjenci, skrbeti za snago, kako je znala pripovedovati o svoji domovini in kako je bila pogumna. Prve dni novembra 1944 je počil blizu bolnišnice

Od leve proti desni: Sonjina hči Larisa Hanžič, Sonja Klimenka Antonovna ter Ivan Vajngerl-Čriček

ZVIŠANE INVALIDNINE

Zvezni izvršni svet je sprejel sklep, na podlagi katerega se invalidnine osebnih vojaških vojnih invalidov zvišajo za 18 odstotkov. Od tega zvišanja bo izplačanih 10 odstotkov že od 1. januarja 1966 dalje, torej leto dni za nazaj, nadaljnjih 8 odstotkov pa od 1. januarja 1967 dalje.

Razliko za lansko leto bodo občinski organi, pristojni za invalidske zadeve, nakazali po službeni dolžnosti. Ta razlika znaša:

I. skupina	620,40 N-din
II. skupina	442,80 N-din
III. skupina	339,60 N-din
IV. skupina	250,80 N-din
V. skupina	177,60 N-din
VI. skupina	110,40 N-din
VII. skupina	74,40 N-din
VIII. skupina	36,00 N-din
IX. skupina	27,00 N-din
X. skupina	18,00 N-din

Tisti, ki so invalidnino za mesec januar 1967 že dvignili, bodo k tej vsoti prejeli še razliko zvišanja za ta mesec.

Če je kateremu od vojaških vojnih invalidov bila priznana pravica do invalidnine določene skupine šele med letom, mu gre razlika šele od tistega dne, ko mu je bila priznana ta pravica.

Invalidnine, zvišane od 1. januarja 1967 dalje, za skupno 18 odstotkov, bodo v prihodnje znašale:

I. skupina	610 N-din
II. skupina	436 N-din
III. skupina	334 N-din
IV. skupina	247 N-din
V. skupina	175 N-din
VI. skupina	109 N-din
VII. skupina	74 N-din

Invalidi VIII. skupine bodo prejeli letno 425, invalidi IX. skupine 319, a invalidi X. skupine 213 N-din.

Invalidske izplačilne knjižice bodo popravili pristojni organi občinskih skupščin, ki jih jim bo treba oddati.

Kino »PECA« Prevalje

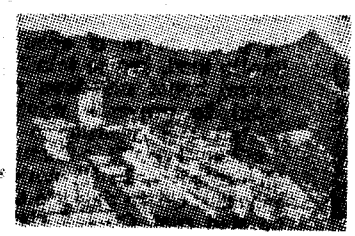
predvaja v svojih kinematografih na Ravnah, Prevaljah, v Mežici, Zerjavu in Crni na Koroškem v času od 20. do 31. januarja 1967 naslednje filme:

»KARAVANA HRABRIH« — ameriški western
»THIO, THIO, CHARLOTTA« — ameriška kriminalna
»MOJZE IZ PRERJE« — ameriški kavbojski film
»POLICIJSKA POSTAJA« — nemški kriminalni film
»JUNAKI TELEMARKE« — angleški barvni vojni CS film
»KUPE ZA MORILCE« — francoski kriminalni CS film
»TRIE NEUSMILJENI« — mehiški barvni CS western
»KROG LJUBEZNI« — francoski avanturistični CS film

Vsem obiskovalcem in prebivalcem občine Ravne želimo mnogo uspehov v novem letu in se priporočamo za obisk v vseh naših kinematografih.

ZDRAVILIŠČE ROGAŠKA SLATINA

SVETOVNO ZNANO
ZDRAVILIŠČE IN LETOVIŠČE

INDIKACIJE:

— bolezn jeter in žolča
— bolezn želodca in dvanaesnika
— bolezn presnove: sladkorna bolezen, toščavost
— kronično vnetje ledvic
— težave v prebavilih
— Mineralne kopeli, moderna hidroterapija, fizikalna terapija

ja. Sloveča dietna in splošna restavracijska kuhinja, kavarna v 12. nadstropju z lepim razgledom. Komfortne sobe, vsako sredo, soboto in nedeljo ples, kulturne prireditve. Posebni 10, 15 in 21-dnevni aranžma za domače goste. — Vse informacije daje Recepcija zdravilišča Rogaska Slatina. Za vaše zdravje — samo Rogaska Slatina!

Okrogle in oglate

Značilna kazen... Nekd avtomobilist je v Münchnu povozil nekega južnotirolskega Nemca. V Münchnu je nekakšna centrala za teroristično identitetsko gibanje v Južni Tirolski. Povoženi človek je menda bil član neke južnotirolske irendentistične organizacije. Sodnik dr. Streiber je obsodil vozača na 1000 mark kazni v korist sklada »Stille Hilfe für Südtirol« (Tiha podpora za Južno Tirolsko). Ta »tiha« podpora oziroma pomoč je, kakor vemo, pogosto težavno bučna, posebno tedaj, ko se na Južnem Tirolskem razlagajo eksplozije bomb...

Vsiljiva dekleta... V rubriki »Pisma uredništvu« londonskega časnika »Daily Mirror« je bilo objavljeno pismo nekega štirinajstletnika, ki se je glasilo takole: »Kadar koli spremljam domov kakšno deklico, ona vedno pričakuje, da jo bom požen. Mene to ne mika. Kaj naj napravim?« Uredništvo mu je odgovorilo: »Počakaj, da boš imel šestnajst let!«

Edinstveni prijatelj... V Münchenskem listu »Süddeutsche Zeitung« je bil objavljen takšen mali oglas: »Dve prijateljici si iščeta moža...«

Največja nevarnost, ki grozi človeku, je naposled le — človek!« je rekel v nekem predavanju švicarski filozof dr. S. Jung.

Zaostala diplomacija... Znan ameriški zunanje politični komentator Walter Lippmann je napisal: »Natin izražanja ameriške diplomacije nas spominja na čase, ko so se ljudje vozili z enovprežniki...«

Molk... V švicarskem listu »Die Tat« je nekdo napisal: »Na šestanku filmskih kritikov je bila najbujnejša razprava prav o Ingmarja Bergmana filmu »Molk«.

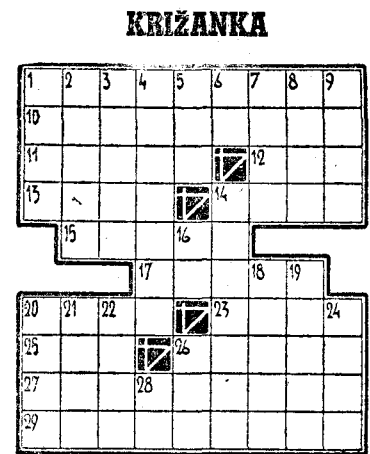
Primerne vaje za premiere. »Smučanje je izredno učenje za kakšnega predsednika ministrskega sveta. Možakar se tako navadi na padec...« je dejal bivši francoski premier Pierre Mendes-France.

Umetnost in bogastvo... Winston Churchill je nekda obiskal znanega bogataša Hearsta ki mu je pokazal neke svoje amaterske slike. Churchill, ki je bil, kakor je znano, tudi sam amaterski slikar — in sicer prav dober slikar — je Hearstove slike dolgo časa ogledoval in naposled rekel: »Vaše slike so prav lepe, da bi pa lahko postali zares dober slikar, bi morali biti nekoliko revnejši...«

»Kričati je: zlato... Dunajski časnik »Wiener Presse« pravi v komentarju o finančni politiki avstrijske vlade: »Subvencije so državna hrana za tiste otroke v naši deželi, ki se najglasneje derejo.«

Zadovoljen z majhnim... Nemški komponist Engelbert Humperdinck je nekda prišel v parfumerijo in vprašal po nekem sredstvu večjo ali manjšo tubo? ga je vprašal prodajalec. »Dajte mi manjšo, jaz imam rajši — kratke lase,« mu je odgovoril komponist.

Sila kola loml... Angleški slikar Richard Wilson je zaupal svojemu prijatelju: »Sklenil sem oženiti se s Humphrey.« »Ali sem prav slišal?« se je začudil prijatelj. »Ona je strašna. Tenka je kakor bilka.« »Da, da, prijatelj, ali si pozabil pregovor: »Kdor se utapa, se skuša uloviti celo za bilko.« je dejal Wilson.

KRIŽANKA

VODORAVNO:
1. material za izdelavo vreč, 10. naziv enega izmed partizanskih odredov, 11. izbrana družba, 12. prislov kraja, 13. moško ime, 14. spalnica na ladji, 15. kratke sani, 17. najbolj znana ameriška tovarna fotomateriala in aparatov, 20. domače permate živali, 23. grški bog (njega voojskovanja), 25. spis, dejanje, 26. navdušena, 27. naziv hrvaške partizanske brigade, ki se je dolgo časa zadrževala v Gorskem kotaru in sodelovala tudi s slovenskimi brigadami na Dolenjskem, 28. brzina.

NAVPIČNO:
1. oblika glagola vdti, 2. kotač, moped, 3. 1. 1965 umrl angleški pesnik, Nobelov nagajeneec 1. 1948 (Thomas Stearns), 4. med vojno nasprotniki partizanov, pripadniki enot, ki so služile okupatorju, 5. števnik, 6. inicialki slov. politika, sedaj sekretar za kulturo in prosveto v Beogradu, 7. enako, 8. kratka medvojna organa oblasti (na mesto vlade), 9. Verdijeva opera, 14. odstranjevanje snega, gnoja itd., 15. soglasnik in samoglasnik, 18. zapor, 19. pesnik slovenske moderne (Dra. gotin), 20. kratica mednarodne organizacije za trgovino in carine, 21. vrsta minerala, 22. verz, vrsatica, 24. reka in pokrajina na meji med Francijo in Nemčijo, 26. osebni zaimek, 28. medmet priganjanja.

DROBNE zanimivosti

● V Moskvi gradijo 120.000 stanovanj na leto, pa je še vedno premalo, ker je potreba po stanovanjih še vedno velika. Novi petletni načrt predvideva izgradnjo 650.000 stanovanj, v katere se bo vselilo več kot dva milijona Moskovčanov.

● Največja opica — gorila — doseže 2-metrsko višino in 250-kg-logramsko težo. Marmozeti pa so najmanjše doslej znane opice, ki živijo v južnoameriških pragozdovih. Marmozet doseže 20 do 25-centimetrsko višino in 250 do 300-gramsko težo.

● V Jugoslaviji živi (v vsem letu) 808 različnih vrst ptic, kar ni malo, ker imajo nekatere neprimerno večje dežele prav malo več ali celo manj ptičjih vrst. Na primer: ZSSR ima v celoti 679 vrst ptic, Velika Britanija 425, Nemčija 422, Češkoslovaška komaj 342, Finska 327, Norveška 333, Japonska 425, Burma 952, Gana 627, Rodezija 674, Sudan 871, Mehika 987, Teksas 954, Venezuela 1282, Ekvador 1357, Brazilija 1440, Kolumbija pa več kot 1500 vrst itd.

● V drugi svetovni vojni je bilo ubitih 55.232.000 ljudi. Po vojni je ostalo okrog 35.000.000 invalidov. Te podatke navaja Letnik nemškega urada za statistiko na osnovi dokumentov nemške Wehrmacht (Obrambene sile). V istem letniku so navedene tudi ustrezne številke iz prve svetovne vojne: 9.736.897 mrtvih in približno 21.100.000 invalidov. Nemci so imeli v drugi svetovni vojni 7.373.800 mrtvih; v tej številki so všteti tudi Avstrijci.

● Žrtve bombardiranja z atomsko bombo v Hirošimi in Nagasakiju. Po podatkih japonskega Rdečega križa je poginilo v Hirošimi 6. avgusta 1945. leta 249.000 ljudi, ranjenih pa jih je bilo 156.553, kar je zneslo 92,2 odst. celotnega prebivalstva tega mesta. Tri dni pozneje je bilo ubito v Nagasakiju 73.384, ranjeno pa 76.799 ljudi ali skupaj 69 odst. prebivalstva tega mesta. V obeh mestih sta atomski bombi porušili 73.841 posojil, medtem ko je bilo huje ali laže poškodovanih 110.000 stavb.

● Aigin silikat vsebuje 50 do 60 odstotkov maščobe suhe teže ter nameravajo sprico teje teli alge kot rastline za pridobivanje maščob. Tako je moč pričakovati, da bodo ogromne vodne površine in sončno energijo izkoristili z gojitvijo alg za sintezo maščobnih snovi.

Skojevci I. bataljona Gradnikove brigade pred študijim sestankom v taborišču na Šetviškogorski planoti konec maja 1943

Nova odkritja s procesa proti vojnim zločincem v Nürnbergu

Tudi dr. Roberta Leya, vodjo »delovne fronte«, so prijeli na podlagi ovadbe. Skupina kmetov iz neke vasi južno od Berchtesgadna je obvestila poveljstvo 101. ameriške padalske divizije, da se Ley skriva v neki hišici na samem. Vojaki so našli starega Leya, ko je sedel na postelji z več dni staro brado. Na sebi je imel sinjo pižamo. Tresel se je. »Ste vi doktor Ley?« je vprašal vodje patrulje. »Ne, motite se,« je rekel kolovodja v pižami. »Jaz sem doktor Ernst Distelmeier.« »Okay,« je rekel vojak, »vseeno boste šli z nami.« V divizijskem poveljstvu je Ley še naprej tajil. Tedaj so ameriški oficirji, ki so ga lovili že dolge mesece, pripeljali v sobo skoraj osemdesetletnega Franza Xaviera Schwarza, ki so ga prijeli pred nekaj dnevi. Schwarz je bil državni blaginjak nacistične stranke. Ko je zagledal Leya, je bil tako presenečen, da je vzkliknil: »Glejte, glejte, tudi doktor Ley je tu!« Tedaj se je kolovod-

Ernsta Kaltenbrunnerja so ujeli 15. maja 1945. Kaltenbrunner je bil šef Sicherheitsdiensta (varnostne službe), potem ko so v Pragi ubili dotedanjega šefa Heydricha. Nekoč je bil tesar, potem pa esesovski general.

ja vdal. Obrnil se je k Američanom in potrto rekel: »Zmagali ste.« Tistega dne (18. maja 1945) so Angleži pregledali nemško mornariško bolnišnico v Flensburgu na skrajnem severu Nemčije. Pomudili so se ob vsakem bolniku posebej in tako odkrili filozofa nacizma Alfreda Rosenberga, ki je ležal v postelji, ker si je izvinil gleženj.

Lov je končan

Dan kasneje so v istem mestu prijeli velikega admirala Karla Doenitza, generala Alfreda Jodla in ministra za oborožitev Alberta Speera. Doenitz si je pripravil dvanajst kockov, toda s seboj je smel vzeti le enega. Ko je v spremstvu angleških vojakov šel po cesti, so se nemški vojaki postavljali v pozor in ga pozdravljali.

Skupina nacističnih kolovodij je bila skorajda popolna, toda še zmerom je manjkalo nekaj pomembnih ljudi. Razen tega je bilo težko najti iskanega človeka v zmedbi, ki je vladala v Nemčiji takoj po koncu vojne, ko je bilo v zbirnih taboriščih na tisoče ljudi. Šest dni po Doenitzovi aretaciji so zavezniški oficirji taval v temi, potem pa je naključje hotelo, da se je poveljnik 101. ameriške padalske divizije general Henry Blitt ustavil v neki vasi v bližini Berchtesgadna. Ob cesti je stal starec z belo brado, poleg njega je bilo slikarsko stojalo in paleta. General ga je pozdravil in starec mu je vrnil pozdrav. Toda nekaj na starešem obrazu je spominjalo generala na fotografije nacističnega zločinca, ki so tiste dni visele v vseh zavezniških vojašnicah. General Blitt je iznenada rekel: »Veste, da ste podobni Juliusu Streicherju?« Starec je prebledel in vprašal: »Kako me poznate?« General je pomignil svojim oficirjem, potem pa dejal starcu, da je aretiran. Streicher je prosil Američane,

da se je preobul, potem pa je s sklonjeno glavo odšel z njimi.

Skoraj ob istem času so tisoč kilometrov severneje ujeli Heinricha Himmlerja. Toda vodji esesovcev se je posrečilo zastrupiti se s ciankalijem. Njegovo truplo je dva dni ležalo v sobi, v kateri se je zastrupil. Potem so ga pokopali brez krste in brez kakšnega zunanjega znamenja na griču blizu Lüneburga. Nihče iz-

med navzočih ni spregovoril, na koncu pa je neki angleški vojak vzkliknil: »Let the worm go to the worms!« (»Naj gre črv k črvom!«)

Da bi bil seznan popoln, so manjkali še trije: zunanji minister Joachim von Ribbentrop, vodja Hitlerjugenda Baldur von Schirach in veliki admiral Erich Raeder. Nihče ni vedel, kje so. Moskva je protestirala, ker jih niso našli. Potem je naključje pomagalo Američanom. Baldur von Schirach, ki si je pustil brke in si priskrbel ponarejene dokumente na ime Arthur Falk, je pobegnil v tirolsko mesto Seewaz v bližini Innsbrucka. Znal je angleško in zaposil se je kot tolmač pri zavezniških Podnevi je delal, zvečer pa je pisal spomine v zvezek z naslovom »Skrivnost Myrne Loy«. Vsi poglavarji Hitlerjugenda so bili v zaporu, pa tudi nekateri mladi člani te organizacije. Mogoče se je Schirach odločil iz časti: on, vodja Hitlerjugenda, naj bi se skrival? 5. junija se je predal ameriškem poveljniku za Tirolsko.

Tudi Ribbentropa so aretirali po naključju. Nekdanji zunanji minister se je skrival v Hamburgu, v stanovanju neke petin- tridesetletne ločenke. S tisto žensko je živel v petem nadstropju skromne hiše že od 20. aprila 1945 in se imel za Rieseja. Nihče ga ni prepoznal: sam se je izdal. V mladih letih je bil spre- vodnik v kanadskih spalnikih,

Predsednik zadnje nacistične vlade veliki admiral Doenitz poslušal generala Rooksa, ki ga pro- glaša za ujetnika. Na njegovi desni strani je general Alfred Jodl, na le- vi pa admiral Frie- deburg.

nato pa se je lotil trgovine z vino — in prav njegovo pozna- vanje vin ga je pokopalo. Neke- ga dne je stopil v trgovino in tako čudno napletal o šampanju- cu, da je trgovec obvestil angle- sko policijo. Drugega dne — 14. junija — ob zori so prišli v nje- govo stanovanje podporočnik in štirje vojaki ter ga aretirali. Na sebi je imel pižamo z rdečimi in belimi progami in je bil hudo v zadregi zaradi navzočnosti ti- ste ženske. Med osebno preiskavo so našli na njegovem telesu ampulo s ciankalijem, prileplje- no z obližem. Ribbentrop je po- kazal podporočniku tri pisma, ki jih je napisal za maršala Mont- gomeryja, Edena in Churchillja. Na ovojnicji zadnjega pisma je bila nenavadna napaka za nek- danjega zunanjega ministra in

nemškega ambasadorja v Lon- donu. Ribbentrop je napisal »Vincent Churchill« namesto Winston.

Aretirani je bilo treba še ene- ga: velikega admirala Raederja, ki je bil poveljeval mornarici pred Doenitzom. Sovjetska zveza je spet protestirala, ker ga za- hodni zavezniški še niso prijeli, potem pa se jim je opravičila: Raeder je namreč mirno živel z ženo v sovjetskem delu Berlina, ne da bi se sploh skrival. Rusi so to ugotovili šele 23. junija, skoraj dva meseca po nemški kapitulaciji. Sed rdečearmejskih oficirjev je prišlo v njegovo sta- novanje in ga aretiralo. Po pet- najst dnevnem zaslišanju so ga z ženo vred naložili na letalo in odpeljali v Moskvo.

(Nadaljevanje prihodnjič)

●TV 15 izhaja vsak teden — Izdaja ga Predsedstvo Zveze združenj borcev NOV Slovenije — Zavod »Borec«, Ljubljana, Beethovnova 10 — Tisk in kilešje CZP Ljudska pravica, Ljubljana, Kopitarjeva 2 — List ureja uredniški odbor — Letna naročnina 1600 dinarjev oziroma 16 novih dinarjev — Posamezna številka stane 40 din. oz. 40 N-par — Naročnino pošljite na naslov: Uprava »TV 15«, Ljubljana, Beethovno- va 10, prtlj., p. predal 598-XI. ali na čekovni račun pri Narodni banki 501-8-29 — Telefonske številke: Glavni in odgovorni urednik 21-901, tajništvo in novinarji 22-313, uprava 22-607 — Rokopisov ne vračamo.

Bilo je neko soboto popoldne. Prvi dan zimskih šolskih počitnic. Z otrokoma sem se odpravila za nekaj dni na oddih k teti. Prvo z avtobusom do Slapa, potem pa smo jo skozi naselek Roče mahnili na Pečine kar pes.

Pečine, lepa gorska vasica na Tolminskem, leži kakih 600 m nad morskovo višino. Od vsepov- sod te pozdravljajo lepe kmetije, gozdovi, prijazne doline in pobočja. Cesta se polagoma vzpe- nja mimo Kobivnika na vrh klanca, kjer že stoletja stoji sta- re tolminske hribovske hiše. Tod mimo je v času narodno- osvobodilne borbe prihajalo mnogo borcev. Pot jih je vodila iz Baške grape čez Šentviško-

znala sem tudi prve odbornike OF, otrokoma le nisem mogla potešiti radovednosti. Vam bo pa teta Slavica povedala kakšno partizansko zgodbo, če le ne bo preutrujena, sem ju potola- žila.

Zvečer smo posedli na veli- ko, toplo kmečko peč. Teta Sla- vica je postavila predse jurčka za čipke, za hip ustavila komaj pričetno delo in se zamislila. Na ponovno prošnjo malčkov je pri- klicala v spomin čas in stize, kjer so nekoč hodili partizani. Preden je začela pripovedovati, so se ji poteze na obrazu spre- menile. Kot da to ni bila več ona. Iz velikih, dobrih, sivih oči je zasijala trda, resnična, pre- teklost. Pričela je:

Ob sledovih zagledava okrvav- ljen kol, na katerem je bila še dobro vidna strjena kri, pome- šana s koščki oguljene obleke. Ustavili sva se. Slutnje, da se je zgodilo nekaj strašnega, se nisva več mogli znebiti. Dvig- nila sem kol, ogledovali sva ga in ugibali. Kaj neki je bilo? Kdaj, kje in komu se je to zgo- dilo? Še malce postojiva in pri- sluhneva, če je kje slišati šum, govorjenje, ropot... Nič. Vse je tiho. Le iz globine se sliši rahlo šumenje čez skalo pada- jočega studenca.

S težko slutnjo se spuščava v dolino. Bременa na hrbtu sko- rajda nisva čutili. Molčali sva in hiteli dalje. Pošastno tišino je premotil le kamen, ki se je

Prazni, brez mehov sva hiteli skozi Roče in po bližnji skoki Gračiče na Pečine. Do Mrako- ve sva prisopihali še pravi čas. Marija je imela že vse priprav- ljeno in je pravkar hotela oditi. Povedali sva ji, kaj se je zgo- dilo in jo opozorili.

Popoldne je po isti poti ne- sla žito v mlin tudi Tončka Aplenčeska iz Pečin. Ko je pri- šla v Zlebe do Stapelj, je iz grape zaslišala slaboten klic. Po- gledala je na vse strani. Nikogar ni ugledala, torej je klic veljal le njej. Počasi in oprezno se je ob strani prepada pod Zidanico spustila v grapo. Zagledala je ranjenega partizana. Povedal ji je, da so jih odkrili Italijani. Dva njegova tovariša sta pri

je čutila do ranjenega, ji je da- jala moč, žilave in trdne volje. Ko se je za hip ustavila, da si nabere novih moči, je videla, da se po grapi in kotlinah nabira megla in da že pada mrak. Vzdostila se je. Laže in var- neje bo, saj je iz grape ne bo mogel nihče opazovati, je pomi- slila.

Ko je prišla do partizana, mu je vsa žalostna potožila, da mu obleke ni mogla prinesiti in da je v grapi pri mino vse polno Italijanov. Naprej morava sa- ma, k nam domov, tam bom pa že priskrbel vse potrebno, mu je pojasnjevala. Pomagala mu je do glavne steze. Počasi je šlo. Bil je ves potočen in noge je le stezka premikal. Bolečine je junaško in potrpežljivo prena- šal, brez stokanja in kletvic.

Tončka je imela veliko pa- lico, ki ji je bila opora pri pre- našanju bremen po strmini. Saj tudi sama ni bila posebno pri močeh. Zaradi varnosti sta ho- dila drug za drugim. Tončka je šla naprej, da bi ga lahko opo- zorila na nevarnost. Dvig palice bi bilo svarilo in znak, da se mora skriti. Več ur sta hodila, predno sta dospela do Aplenče- ske domačije. Bila je že tema, ko sta prestopila prag Tončkine hiše. Takoj so ga peljali v so- bo, na očetovo posteljo, mu dali obleko, izprali in obvezali rane in ga pokrepčali.

Aplenčeska domačija stoji ob cesti med Prilahom in Mežnar- jem. Tod mimo pelje glavna ce- sta iz Pečin na Ponikve in na- prej skozi zaselek Logaršče v dolino. Kraj ni bil primeren za skrivanje in vse prej kot varen. Zato ga je Tončka že ob 11. uri ponoči odpeljala naprej h Ga- brielu v Kal, ki ga je skrnil v bližnji senik in za njega skrbel, vse dokler ni okrevail in se pri- ključil svojim tovarišem.

Zadnjega oktobra leta 1960 so v Dolenji Trebuši prekopali v Zlebihi ubita partizana in ju prepeljali v rojstni kraj. Eden izmed njih je bil Franc Bavec iz Šmarje pri Ložu na Notranj- skem. Takih partizanskih zgodb, otroka, se je v naši vasi in bližnji okolici dogajalo na pre- tek. Le škoda, da tako hitro be- žijo iz spomina in da postaja človek za pripovedovanje vse bolj neroden,« je teta Slavica zaključila svoje pripovedovanje.

Res, mnogo je partizanskih zgodb, ki žal niso nikjer zapi- sane. Prav zaradi tega sem za- beležila to pripoved, ki naj bi nas spominjala na junaške par- tizane — kurirje iz godišča Suštarce pri Pečinah na Tolmin- skem. Ivanka Kosmač-Hvala

Zgodilo se je v grapi med Slapom in Pečinami

gorsko planoto na Banjško pla- noto, Cerkljansko, Dolenjo Tre- bušo in Gorenjo Trebušo. V teh krajih so našle zatočišče mnoge kurirske postojanke, tako P-21 na Pečinah pri Špičku, P-7 v Gorenji Trebuši; v Rupi pod Plešani pa je imel svoj začasen dom PNOO za Primorsko. Mar- sikateri kurir in partizan, ki je hodil skozi to vasio, se spomi- nja zavednih in gostoljubnih Pečanov, ki so jim bili priprav- ljeni pomagati na vsakem ko- raku. Izdajstva v tej vasi ni bilo.

Med potjo sta me otroka spraševala zdaj to, zdaj ono. Kje so bili partizani? Kako je bilo? Kod so hodili? Kako so se bo- rili? Čeprav mi je bilo delo za NOB v tej vasi dobro znano, po-

»Decembra 1942. leta. Bil je oblačen dan, brez sonca, brez snega in dežja, pust in mračen, kakor je pozimi veliko dni. S sosedovo Mihaelo sva se odpra- vili v mlin, v dolino v Potok na Slap. Pripravili sva vsaka svoj meh z žitom, ga optrli na hr- bet in vzeli s seboj še nekaj tobaka, ki sva ga namenili trem kurirjem — partizanom, ki so prav tiste dni taborili v gozdi- ku Suštarni. Čakali so Marijo Pervanja — Klakovo iz Prapet- na, da jo odpeljejo k partiza- nom. Šli sva po Zlebih. To je steza bližnjica med Ponikvami in Pečinami, ki se po strmi in skriti poti med prepadi, skalov- jem, poraslim z bršljino in nizkim grmičevjem, spušča v dolino.

Počasi in previdno hodiva po zmrzli, spolzki poti. Ko prideva v Zlebe do vodnjaka, prav tod se je odcepila skrita stezica, ki je vodila h kurirjem, se malce odpočevaja. Najbolje bo, če se prvo znebiva tovora in šele na- zaj grede odneseva tobak, sva sklenili. Šli sva dalje. Ko sva prišli do Ivančkovega senika v Staplje, zagledava na stezi kap- lje krvi. Postojiva in prisluhne- va. Vse je mirno. Le tu in tam se vetrič poigrava s suhim list- jem. Gotovo je komu spodrsljo, padel je in iz nosu potočil kapljico krvi, sva se tolažili. Malo naprej zopet ugledava na stezi sedaj že pravečate mlake krvi. Postali sva. Morda so iz vasi Ponikve tovorili zaklana četeta ali drobnico? Prišli sva do prve senožeti. Od tu dalje je bila vid- na sled sni. Od tod vlačijo po- zimi kmetje iz gozda in senožeti drva in seno domov v dolno.

ob najinem nerodnem koraku skotalil v globino in čofnil v tolmunsko potoka, ki je enako- merno šumjal, se penil in pre- lival od skale na skalo dalje v dolino.

Ze sva v dolini. Le še mimo kozolca in na najini levi strani stoji ob malera potoku mlin. Vstopiva, odločiva žito in v eni sapi povprašava gospodinjjo Ber- to, kaj neki se je zgodilo po poti v Zlebih. Gospodinja je za- čudeno, s preplašenimi oči in z odprtimi usti strelma v naju. Jej, je vzkliknila, od kod sta se vzeli prav danes? Komaj pred pol ur, nama je pojasnjevala, so pridrevli italijanski vojaki iz postojanke v Dol. Trebuši in po Zlebih privlekli dva mrtva par- tizana. Od mene so zahtevali, da jim povem, kdo sta in od kod. Obotavljala in branila sem se, češ da ničesar ne vem in nikogar ne poznam. Vsi izgo- vori mi niso nič pomagali. Mora- la sem z njimi. Peljali so me do kraja, kjer sta ležala. Bila sta vsa okrvavljena, potolčena pa tako, da ju ni bilo moč pre- poznati.

Z Mihaelo sva molče gledali gospodinjjo. Morda je bil kdo od mrtvih partizanov kurir iz skri- te postojanke, kamor sva bili namenjeni s tobakom, mi je šinilo v glavo. Tam so že v dnu čakali na kurirsko zvezo. Jaz sem jim nosila iz Pečin v skri- vališče kosila in večerje. Danes bi jim morala nesti hrano Ma- rija Mrakova. Hitro morava do- mov, sem dejal Mihaeli, da se še pred poldnev vrneva domov. Lahko je v Zlebihi italijanska zaseda...

begu skočila čez prepad in ko sta že drsela čez skalo, sta mu še v svarilo zavpila, ne za na- ma! Skočil je ob strani prepada in se skrnil v grapi. Videl je, kako so prav v njegovi bližini vlekli Italijani mrtva tovariša. Njega niso opazili. Ubila sta se ob skoku čez 30 m visoko peči- no. Poprosil jo je, da mu prinese kaj obleke in mu pomaga priti na varno k dobrim ljudem.

Tončka je bila drobna, sta- rejša ženica. O narodnoosvobo- dilnem gibanju je že marsikaj slišala. O vsem jo je seznanjal sosed Alfonz Prlogar. Sedaj je privkrat videla pred seboj par- tizana. Ni ga poznala. Govoril je kranjsko. Pomoči je potre- ben, je takoj pomislila. Rešiti ga moram. Splazila se je nazaj na glavno stezo in pohitela v dolino. Tik pred mlinom so jo obkolili italijanski vojaki in jo začeli zasliševati. Tončka jim je mirno, prepričljivo in začudeno odgovarjala. Da je hodila ves čas po stezi, ki pelje iz Pečin in da ni videla žive duše. Pu- stili so jo, da je odšla v mlin, kjer je to popoldne mlet bližnji sosed Lucijan Armenakov. Tonč- ka mu je, ko sta bila sama, po- vedala, kaj je videla v Zlebihi in da potrebuje ranjeni partizan pomoči.

Vsa grapa je bila polna ita- lijanskih vojakov. Pozorno so opazovali ljudi, ki so prihajali in odhajali iz mlina. Tako Lu- cijan ni mogel domov po obleko. V mlinu je tudi ni imel. Tončka se je tako vračala proti domu praznih rok. Drobna kot je bila, je težko a vztrajno premagovala pot navkreber. Dolžnost, ki jo